

GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

28-29 Haziran 2007, Ankara

**Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ve
Altınokta Körler Derneği İşbirliği ile Düzenlenmiştir.**

T.C.
BAŞBAKANLIK
KADININ STATÜSÜ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

info@ksgm.gov.tr

www.ksgm.gov.tr

ISBN: 975-19-4171-8

Basım Yeri: CAN OFSET MATBAA/ ANK 0312.3971629

www.canofset.cangrubu.com

Basım Tarihi: Aralık 2007

SUNUŞ

Toplumsal yaşamda dezavantajlı gruplar arasında yer alan engelli kadınlara yönelik ayrımcılık, yoksulluk, yaşlılık gibi diğer ayrımcılık alanlarıyla da birleşerek ağırlığını arttırmaktadır. Ayrımcılığı önlemeye yönelik hazırlanan başta Anayasa olmak üzere tüm ulusal ve uluslararası mevzuata karşın, engelli kadınların dezavantajlı konumları önemli bir toplumsal sorun olarak varlığını sürdürmektedir.

Engelli kadınlarımızın eğitim ve öğrenime ulaşımını sağlamak, işe girme ve işi sürdürebilme imkanları sağlayacak özel programlar geliştirmek, çalışma koşullarını mümkün olduğunca engelli kadınlarımızın ihtiyaçları doğrultusunda düzenlemek sorumluluğu çerçevesinde; bir engelli grubu olarak ülkemizde görme engelli kadınlarımızın yaşadıkları sorunların ve ihtiyaçlarının tespiti, çözüm önerilerinin tartışılması ve elde edilen sonuçların ilgili kurum ve kuruluşlara iletilmesi amacıyla, Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ve Altınokta Körler Derneği Genel Merkezi işbirliğiyle 28-29 Haziran 2007 tarihlerinde “Görme Engelli Kadınlar Kurultayı” düzenlenmiştir.

Kamu Kurumları, Sivil Toplum Kuruluşları, işçi ve işveren sendikaları konfederasyonlarının temsilcileri, akademisyenler ve Altınokta Körler Derneğinin çeşitli illerdeki şubelerinden görme engelli kadınlarımızın katılımı ile düzenlenen Kurultay kapsamında; Eğitim, İstihdam, Sosyal Yaşam ve Sağlık konularının

değerlendirildiği dört çalışma grubu oluşturulmuştur. Çalışma gruplarında yapılan değerlendirmeler sonucunda elde edilen önerilerin uygulamaya yansıtılabilmesi için kurum ve kuruluşlarımızın gösterecekleri hassasiyet büyük önem taşımaktadır.

Görme engelli kadınlara yönelik hizmet ve politika önceliklerinin belirlenmesi açısından bu alanda yapılacak araştırmalara ve çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. “Görme Engelli Kadınlar Kurultayı” kitabının daha ileri analizlerin yapılmasında araştırmacılarımıza, toplumsal cinsiyet eşitliği politikaları, aile politikaları, istihdam politikaları ve eğitim politikalarımızda görme engelli kadınların bugün olduğundan çok daha görünür kılınmaları bakımından kurum ve kuruluşlarımız için yararlı bir kaynak olacaktır.

Nimet ÇUBUKÇU
Devlet Bakanı

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	3
KURULTAY AÇILIŞ KONUŞMALARI	7
Zeynep YILDIRICI	9
Süha SAĞLAM	15
Esengül CİVELEK	19
Lokman AYVA	25
Nimet ÇUBUKÇU	33
GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI GRUP	
SUNUMLARI	45
SOSYAL YAŞAM ÇALIŞMA GRUBU	47
EĞİTİM ÇALIŞMA GRUBU	61
SAĞLIK ÇALIŞMA GRUBU	71
İSTİHDAM ÇALIŞMA GRUBU	79
KURULTAY KAPANIŞ KONUŞMALARI	95
Şule AKDAĞ	97
Fatma KARAKOÇ	99
SONUÇ BİLDİRGESİ	101
POLİTİKA ÖNERİLERİ	102
EĞİTİME İLİŞKİN POLİTİKA ÖNERİLERİ	103
İSTİHDAMA İLİŞKİN POLİTİKA ÖNERİLERİ	105
SAĞLIĞA İLİŞKİN POLİTİKA ÖNERİLERİ	108
SOSYAL YAŞAMA İLİŞKİN POLİTİKA ÖNERİLERİ	111
ÇALIŞMA GRUPLARI KATILIMCI LİSTESİ	117
EĞİTİM ÇALIŞMA GRUBU	117
İSTİHDAM ÇALIŞMA GRUBU	121
SAĞLIK ÇALIŞMA GRUBU	125
SOSYAL YAŞAM ÇALIŞMA GRUBU	126

GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

**KURULTAY AÇILIŞ
KONUŞMALARI**

GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Zeynep YILDIRICI

Altınokta Körler Derneği Genel Merkezi Sosyal İşler
Sekreteri

Sayın Bakanım, Sayın Milletvekilim, Kadının Statüsü Genel Müdürü, değerli daire başkanlarım, Altınokta Körler Derneği Genel Başkanı, sivil toplum örgütlerinin üyeleri ve yöneticileri; yağmurda, çamurda, karda, kışta bizi yalnız bırakmayan, eylem ve etkinliklerimizi kamuoyuna duyuran değerli basın mensupları; yurdumuzun dört bir yanından bizleri yalnız bırakmayarak gelen, etkinliğimize katkıda bulunan değerli kadın yönetici ve üyelerimiz ve bu kadın kurultayına destek veren değerli erkek arkadaşlar. Hepiniz hoşgeldiniz.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ve Altınokta Körler Derneği'nin işbirliği ile düzenlenen Görme Engelli Kadın Kurultayı Türkiye'de bir ilktir. Bu nedenle bir ilke imza atmanın gururunu yaşamaktayız.

Altınokta Körler Derneği olarak, ülkemizdeki ‘gören’ kadınların da pek çok sorunu olduğunu biliyoruz. Bunlara, özürlü olmak eklendiğinde sorunlar daha da artmaktadır. Bu özürlü kadın kimliğine, yoksulluk ve yaşlılığın da eklendiğini düşünürsek, sorunlar bir kat daha artmaktadır. Özürlü kadınların yaşamlarını idame ettirebilmeleri, kendilerini geliştirebilmeleri, sosyal yaşam, eğitim ve sağlık gibi alanlarda yaşadıkları sıkıntıları dile getirebilmeleri için bilimsel bir çalışma olarak bir kurultay düzenlemeyi düşündük. Her yerde kullanılabilir bir kaynak oluşsun diye böyle bir kurultay düzenlemeye karar verdik.

Ülkemizde görme engelli kadınların sosyal yaşam, eğitim ve sağlık alanlarında sorunları olduğunu biliyoruz. Görme engelli kadınların sorunları daha bekleğe adım attıkları zaman başlıyor. Görme engelli bebek, annesinin güler yüzünü görmek yerine kaygılı sesini duyuyor. Bebek aileye mutluluk veren bir şeydir, ama özürlü bir bebek, hele de görme engelli bir kız bebeği dünyaya gelmişse bu aileler için kaygı verici bir şeydir. Sonuçta aileler bebeklerine nasıl davranacaklarını bilemezler. Bazı aileler aşırı koruyucu ve kollayıcı olurlar, bazı aileler de aşırı

derecede ihmalkâr olurlar. Ortada bir dengesizlik problemi vardır. Bu da kız bebeğin büyümesini olumsuz bir şekilde etkiler. Okul çağına kadar hiçbir işe yaramadıklarını düşünerek gelen kız çocukları, okul çağına gelince ailelerinden uzakta olan görme engelli okullarına gitmektedirler. Burada da küçük yaşta ailelerinden ayrılmalarının vermiş olduğu sıkıntı, yatılı okulda okumanın vermiş olduğu sıkıntıyla birleşir ve daha da büyük bir sıkıntı haline gelir.

Eğitimde bütün öğretmenlerimiz görmeyen insanlara nasıl davranacaklarını bilemezler. Bazen “Ben sana nasıl ders anlatayım, nasıl davranayım?” diye onlara sorarlar. İlkokul ve lise bir şekilde biter, üniversite okunur, o da biter ama bu sefer de işsizlik sorunu başlar. İşsizlik de önemli bir sorundur. Çünkü Türkiye’de özürülülerin ancak %2,5’i iş bulabilmiştir. Maalesef iş bulanların içinde bayan arkadaşlarımızın oranı yüzde birin altındadır.

Sosyal yaşamda ve toplumda özürülülere karşı önyargılar vardır ve toplum önyargılarından dolayı özürülülere nasıl davranacağını bilemez.

Evlilik konusuna gelince; görme engelli bayan arkadaşların çoğu evlenmemekte, evlenenlerin de yarısı boşanmaktadır. Çocukları varsa, yalnız büyütmek zorunda kalmaktadırlar. Burada da bir yalnızlık söz konusudur. Elbette bu sorunların varlığını bilmek çözüm yollarını üretmeyeceğimiz anlamına gelmez. Biz görme engelli kadınların bir takım sorunları vardır, ancak bunlara yönelik bir takım çözüm yolları da vardır. Dernekler, sivil toplum örgütleri ve devletin çeşitli kurum ve kuruluşları bu kadınları bir araya getiren, onların kaynaşmalarını sağlayan bazı uygulamalara gidebilirler.

Ev işlerinde özürlü kadınlarımız da gerçekten başarılıdırlar. Birçok insan özürlü kadınların dışarıda başarılı olduklarını, iş hayatında başarılı olduklarını, ama evlilik hayatında ve ev işlerinde başarılı olamayacaklarını düşünürler. Hayır, öyle bir şey yoktur. Kadınlar kendilerine göre bir takım kolaylıklar geliştirirler. Örneğin iğneye iplik takmak bir görme işidir, diye düşünebilirsiniz ama görme engelli kadınlar telle iğneye iplik takabilirler ya da dikiş ipliklerinin üzerine renklerini belirten bir işaret koyabilirler. Elektrikli araçlara da birtakım işaretler koyarak, kendilerini geliştirebilirler.

Görme Engelli Kadın Kurultayının birleşme ve kaynaşmada ilklere imza atmasını temenni ediyorum ve katıldığınız için teşekkür ediyorum.

GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Süha SAĞLAM

Altınokta Körler Derneği Genel Başkanı

Sayın Bakanım, Sayın Milletvekilim, çok değerli Genel Müdürüm, daire başkanlarımız, sivil toplum örgütlerinin değerli temsilcileri, sevgili basın mensupları, çok değerli dava arkadaşlarım ve kadın arkadaşlarım, hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

Altınokta Körler Derneği ve Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün işbirliği ile düzenlenmiş olan ve Sayın Bakanımızın da çok büyük manevi desteğiyle gerçekleştirmekte olduğumuz bu kadın kurultayının görme engelli kadınlarımıza, onların sorunlarının tespitinde ve çözüm yolları üretilmesinde hayırlı olmasını, başarılı geçmesini diliyorum.

Ben uzun uzadıya kadınlarımızın sorunları üzerine bir şey söylemeyeceğim. Zaten iki gün boyunca çok değerli katılımcı arkadaşlar bu sorunların tespiti ve çözüm yolları üzerinde konuşacaklar ve sonuçta bir metin çıkaracaklar. Belki bir kitapçık çıkaracaklar. Bunun da

kalıcı olacağına, bizden sonra insanların problemlerinin çözümüne ışık tutacağına canı gönülden inanıyorum.

Altınokta Körler Derneği 57 yıldır görme özürlülerin doğumundan ölümüne kadar her alandaki sorunlarının çözümü için bazen kendi imkânlarıyla, bazen devletimizin imkânlarıyla, hep ilkleri gerçekleştirme yolunda epeyce yol kat etmiştir.

İlk körler okulunun açılışına katkı sunmak, rehabilitasyon merkezleri işini ele almak, ilk yayın organı, görmeyenlere yönelik ilk çocuk dergisi, ilk eğitim kültür merkezi gibi görme özürlülerin ve genel olarak bütün özürlü arkadaşların sorunlarının çözümü konusunda gayret göstermekteyiz. Bu kadın kurultayının da, bir ilki temsil etmesi açısından önemli olacağını düşünüyorum. Ben bu kadın kurultayının hazırlıkları sırasında değerli katkı ve emeklerinden dolayı Kadının Statüsü Genel Müdürü Sayın Esengül Civelek hanımefendiye ve derneğimizin temsilcilerine, bürokratlarımıza teşekkür ediyorum. Bakanımıza, hemen hemen bütün organizasyonlarımızda aramızda bulunduğu için, manevi desteklerinden dolayı şükranlarımı bildiriyorum. Bu seçim çalışmaları içerisinde

GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

aramızda olmasından dolayı büyük onur duyuyorum.
Kurultayın, camiamıza hayırlı uğurlu olmasını diliyorum.

GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Esengül CİVELEK

Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürü

Sayın Bakanım, Sayın Milletvekilim, değerli katılımcılar, değerli basın mensupları, Genel Müdürlüğümüz ve Altınokta Körler Derneği işbirliği ile ülkemizde görme engelli kadınlarımızın sorunlarının ve ihtiyaçlarının tespiti ve çözüm önerilerinin tartışılması ve elde edilen sonuçların ilgili kurum ve kuruluşlara iletilmesi amacıyla düzenlediğimiz Görme Engelli Kadın Kurultayı'na hoş geldiniz.

Genel Müdürlüğümüze, Altınokta Körler Derneği Genel Merkezi tarafından 2006 yılında önerilen Görme Engelli Kadınlar Kurultayı düzenleme teklifi tarafımızca memnuniyetle karşılanmış ve 2007 yılı çalışma programımıza alınmıştır. Ülkemizin değişik illerinden kurultaya katılan görme engelli kadınlarımızla iki gün boyunca eğitim, istihdam, sağlık ve sosyal yaşam alanlarında sorunların tartışılması, çözüm önerilerinin

ortaya konulması ve bu alana yapabileceğimiz katkı, Genel Müdürlük olarak bizleri mutlu kılacaktır.

Kurultay kapsamındaki çalışma gruplarımızda görme engelli kadınlarımızın toplumsal yaşamdaki konumlarını dile getirmeleri; kamu, sivil toplum ve meslek kuruluşu temsilcilerimizin ve üniversite temsilcileri akademisyenlerimizin bilgi ve birikimleri ile verecekleri destek ve katkılar, kurultayımızın amacına ulaşmasında son derece önemlidir.

Sayın Bakanım, Sayın Milletvekilim, değerli konuklar, başta Anayasa olmak üzere Türk Ceza Kanunu, İş Kanunu, Özürlüler Kanunu ve yürürlükteki ilgili kanun ve yönetmelikler ile engelli kişilerin engelsiz kişilerle eşit şartlarda yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Önemli olan bu düzenlemelerin hayata geçirilmesidir. İnsanların herhangi bir özellikleri nedeniyle ayrımcılığa uğramasını önlemeye yönelik hazırlanan tüm uluslararası ve ulusal mevzuata karşın toplumsal önyargılar nedeniyle gerçekleşen ayrımcılığı kabul edebilmemiz mümkün değildir. Ayrımcılıkla mücadele, bugün tüm dünya ülkelerinde üzerinde önemle

durulan konulardan biridir. Bu alanda en doğrudan mücadele gerçekleştiren engelli grubu ise görme engellilerdir.

Görme engelliler kurdukları dernek, vakıf, federasyon gibi sivil örgütlenmelerle yaşadıkları güçlükleri belirleyip uygun çözümler ve yöntemler vasıtasıyla ayrımcılığa karşı mücadele etmekte ve bu mücadeleleri takdirle karşılanmaktadır. Toplumsal yaşamda ayrımcılığa maruz kalan kadın ve engellilik alanları engelli kadın kimliğinde birleştiğinde, ayrımcılığın yaygınlığı ve ağırlığı artmaktadır. Görme engelli olarak dünyaya gelen kız çocukları, genelde anne babalarından ve yakın çevrelerinden gördükleri aşırı korumacı yaklaşım nedeniyle yeteneklerini yeterince geliştirememekte ve yaşlılarının geliştirdiği özgüvenden de yoksun kalmaktadır. Eğitim çağına geldiklerinde ise özel eğitimlerini başarıyla tamamlayarak lise ya da üniversite diplomasına sahip olan görme engelli kadınlarımız işe girmek için ya çok uzun süre beklemekte ya da eğitimini aldığı mesleğin dışında, toplumda engelliler için uygun görülen iş ve meslek alanlarında istihdam edilmektedirler. Ülkemizde çalışabilir yaşta olan

görme engellilerin sadece %2'si istihdama katılmaktadır. Öte yandan görme engelli kadınlarımızın aile yaşamını sürdürmeleri ve çocuk büyütme dolayısıyla ailevi sorumluluklarının paylaşımı hususlarında eşlerinden ve diğer aile büyüklerinden görecekları destek onlar için son derece önemli olmaktadır. Engelli kadınlarımıza karşı her türlü ayrımcılığı önlemek, toplumsal yaşamda konumlarını güçlendirmek, potansiyellerini ülke kalkınmasına entegre etmek için gerçekleştirdiğimiz çalışmalarda engelli kadınlarımızın yaşam kalitelerini yükseltmek için oluşturacağımız stratejiler, toplumsal zihniyet değerlerinin gerçekleştirilmesinde tüm tarafların kamu, özel sektör, medya ve tüm sivil toplum kuruluşları olarak hepimizin sorumlulukları bulunmaktadır. Bütün bu koşulların sağlanması ve fırsat eşitliğine kavuşturulmaları halinde görme engelli kadınlarımızın mesleklerinde önemli başarılar elde ettiklerine ve önemli pozisyonlara geldiklerine tanık olmaktadır.

Kurultay çalışması ile güçlükler ve yetersizlikler ortamında, ortaya çıkmış olan güçlü yanları vurgulamak ve geliştirmek ve sorunların çözümü için somut öneriler geliştirmek yönünde önemli adımlar atılacaktır. Engelli

kadınlar için toplumda geçerli olan ‘yapamaz’, ‘başaramaz’ önyargısının yerine ‘yapabilir’, ‘başarabilir’ gerçeğini ortaya koyarak tüm engelli kadınların ‘yapabilirim’ özgüvenini kazanmalarına düzenlemiş olduğumuz kurultayın katkı sağlayacağına inanıyorum. Kurultayın başarıya ulaşmasında siz değerli katılımcıların bizlerle paylaşacağı bilgi, birikim ve deneyimlerinizin önemini belirtirken işbirliğiniz ve katkılarınız için teşekkür eder, saygılar sunarım.

GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Lokman AYVA

İstanbul Milletvekili

Sayın Bakanım, çok değerli yönetici arkadaşlarım, çok değerli görme özürlü hanım kardeşlerim, hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Madem hanımlarla ilgili bir toplantıdayız, isterseniz önce ben biraz günah çıkarayım, hanımımından bahsedeyim. Şimdi biz ilk bebeğimizi beklemeye başladık, iki ay falan geçti. Bu dönemlerde iştah problemleri falan oluyormuş meğer. Ben eşime yıllık iznimi alayım da sana biraz bakayım” dedim. O da, “Lokman, yedi aylık al yeter, senelik almana gerek yok” dedi. Senelik izin kavramını duymamış, benim on iki ay izin alacağımı düşünmüş. Topu topu yirmi gün yani.

Değerli arkadaşlar, ben buraya niye geldim onu söyleyeyim şimdi. Bazen, “Özürülere yardım etmemiz lazım, yarın bir gün biz de özürlü olabiliriz, şuradan

çıkıncaya kadar insanın başına neler geleceği belli olmaz” gibi sözler ediliyor. Sırf bu sözlerle sorunlarımızı çözemeyiz bence. Ben buraya yarın bir gün kör bir kadın olabilirim diye gelmedim tabi ki. Değerli arkadaşlar, ben buraya, bir hakkın teslim edilmesi için hak mücadelesi yapan, daha doğrusu yapacaklarına inandığım değerli arkadaşlarımın ve kardeşlerimin yanında olmak için geldim. Haksızlığın ve yanlışlığın giderilmesi konusunda sizlerle beraber mücadele vermek için geldim. Çünkü ben annemden biliyorum, birçok arkadaşımdan biliyorum sadece Türkiye’de değil, dünyada da bütün kadınlara karşı çok ciddi bir yanlış yapılmakta, suç işlenmektedir. Bu tutumu, ayrımcılıktan tutun günlük hayattaki uygulamalara kadar her alanda görebilirsiniz.

Sanki eğitim erkeklere gerekiyor, erkekler için icat edilmiş, sokaklar erkekler için icat edilmiş, sinema, tiyatro, alışveriş veya başka şeyler sanki erkekler için icat edilmiş. Arkadaşlar hayatta insan olmak kadar şerefli hiçbir şey yoktur. O yüzden de insan olmanın gereği neyse, cinsiyet ayrımı yapmaksızın sunmak lazım. O bakımdan yapacağımız hadise buradaki herkesin arzu ettiği ideal hukuk kavramını getirmektir. Cinsiyet ne

olursa olsun, bedensel farklılıklarımız ne olursa olsun insanoğlu olabilmenin önündeki engelleri kaldırabilmek lazım. Efendim kadınlar sokağa çıkacak, okula gidecek, işe gidecek hür isteği ile. Başkalarının haklarını gözete gözete, rahatça yaşamını sürdürmeyi öğrenecek, bu işin başka racunu yok. O yüzden de arkadaşlar bu işin mücadelesini beraber vermemiz lazım. Bakıyorsunuz erkek istediği gibi kafasındaki düşünceleri aktarabiliyor, hanımefendi üzerine bir kıyafet değişikliği yaparak düşüncesini sergilediği zaman bilmem neci diye dışlanmaya başlıyor. Böyle bir şey olamaz arkadaşlar. O yüzden kadın istediğini alabilme noktasında, insan hakları temel hak ve hürriyetler noktasında mücadelesini vermelidir. Hakperest olan hak savunucuları, hakkın hakim olmasını, insanların haklarının teslim edilmesi gerektiğini düşünen herkes de destek vermelidir.

Amerika'da, Fatoş Floyd adında çok değerli bir arkadaşım var. Gerçekten idealist bir hanımefendi. Çok da hayran olduğum birisi. Dolayısıyla çok yakından biliyorum. Bütün kadınlara ve erkeklere yakışan nedir biliyor musunuz? İlkeli olmak, dimdik durmak, haksızlığın önünde dimdik durmak. İşte ben Fatoş'ta da, benim

danışmanım Lütfiye’de de bunları görüyorum. Birçok mücadelemizde temel prensip olarak önce haklı olacağız, sonra da hakkımız önünde dimdik duracağız. İşte saydığım arkadaşlarımda bunları görünce bunun bir fantezi olmadığını, gerçekleşebilir, uygulanabilir, ulaşılabilir hedef olduğunu anladım. Onun için, KÖK FDM teorisi var. KÖK FDM teorisi ne demek; KÖK özürliülerin problemlerini üç harfle tanımlıyor. ‘K’ harfi dünyanın belli bir insana göre dizayn edilmesi, ‘Ö’ harfi özürlü insana karşı aciz insan bakışı, üçüncü harf ‘K’ harfi de kanıksanmış çaresizlik. Özürliülerin, çaresiz olduklarına inanmaları, bunu kanıksamaları. FDM teorisi de şu arkadaşlar, dört tane hedef var. Bir özürliünün ferdi donanım mücadelesi (FDM) dediğimiz, fadime diyen arkadaşlarımız da var. Burada dört tane hedefimiz var. Bunu kadınların da yapması lazım. Bu dörtlü aynı zamanda 59. Hükümetin programında da vardır arkadaşlar. Hükümetin de gerçekleştirmek istediği bir hedeftir. Bu toplantı da bu hedefin bir uzantısıdır. Bu hedefler şunlardır:

1.Kendi kendine yetecek. İster özürlü bayan olsun ister özürlü erkek olsun, çamaşırını yıkayabilecek, saçını

tarayabilecek, ne yapmak istiyorsa yapacak, ütüsünü yapacak, yemeğini yapacak, çayını hazırlayacak. Dolayısıyla hem kendi kendine yetecek hem ailesine yetecek.

2.Bilgili ve kültürlü olacak. Özürlü kadınlar da bilgili ve kültürlü olacak. Kusura bakmasınlar, ben ondan anlamam, bundan anlamam olmaz. Türkiye'nin komşuları kimler, dünya nereye gidiyor, küresel ısınma, sıcaklıkların nedenleri, insanlar bana neden öyle davranıyor, ben insanlara neden kızıyorum gibi birçok alanda bilgili ve kültürlü olacak.

3. Öncelikle mesleği olacak ve mesleğine uygun iş sahibi olacak veya gayreti olacak.

4.Toplumsal hayata katılabilmeyi başaracak, insan ilişkilerini geliştirecek. Yani kör kadınlar da başkaları gibi insanların kaçtığı kişiler değil, yük görülen insanlar değil, aranan insanlar, beraber olunmak istenen insanlar olmak zorundalar.

Bu dört hedefi de gerçekleştireceğiz diyorum. Bakınız arkadaşlar, Türkiye çok çok iyiye gidiyor.

Muhteşem bir gelişme var. Dün Sayın Bakanım İstanbul'da bir açılış yaptık. Çağrı merkezi açıldı, aynı gün öğleden sonra ortopedik özürülüler için grafik kursu vardı, onu bitirdik. Şu an da buradayız, saat on birde Türk Hava Yolları bir çalışmayı başlatıyor, ona katılacağız. Onu da burada belirtmek istiyorum. Türk Hava Yolları %40 özürü bulunan herkese %25 indirim başlatıyor. Üstüne üstlük o anki bilet fiyatı üzerinden. İndirimli de olsa, kampanya bileti de olsa %25 indirim yapılacak. Eskiden genel fiyat üzerinden indirim yapılıyordu. Şimdi böyle bir çalışma başlıyor. Sadece Ankara, İstanbul, İzmir gibi büyük illerde değil, diğer illerde de bu indirim geçerli.

Gördüğünüz gibi topyekûn bir kalkınma gayretimiz var. Kadınlarımız kendini geliştirecek, erkeklerimiz, çocuklarımız kendini geliştirecek. Türkiye çok iyiye gidiyor, çok daha iyi günler bizi bekliyor. Ama bizler de bu iyi günleri gayretlerimizle, mücadelelerimizle hak edeceğiz. Şimdi ben son olarak şunu söylemek istiyorum. Arkadaşlar, geçenlerde Meclis'te Sayın Başbakan ile bir diyalogumuz olmuştu. "Ben Başbakan'ı elinden tanırım," demiştim. Gazeteciler sordular; "Lokman Bey, siz Başbakan'ı elinden tanıyormuşsunuz,

doğru mu?” dediler. “Evet” dedim, bakışlarından tanıyacak halim yok ya, elinden tanıyorum. Dolayısıyla arkadaşlar sizleri de biz nereden tanımak istiyoruz biliyor musunuz? İlkeli oluşunuzdan, duruşunuzdan, dimdik oluşunuzdan, demokrasi ve insan hakları, hürriyetleri için mücadelenizi eksik etmemenizden ve Türkiye’ye değil, dünyaya hizmet etme gayretinizden tanımak istiyoruz.

Hepinize hoşça kalınız diyorum. Teşekkürler.

GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Nimet ÇUBUKÇU

Devlet Bakanı

Saygıdeğer Katılımcılar, Değerli Kadınlar; Görme Engelli Kadınlar Kurultayı'na hepiniz hoş geldiniz diyorum.

Bu tür toplantılarda genelde şanssızım. Konulara çok vakıf olduğu için Lokman Bey çok renkli konuştu. Konuşmasında bazı hususlara itiraz etmeden geçemeyeceğim. Erkekler, ne kadar dikkat ederse etsinler cinsiyetçi bakış açısından kurtulamıyorlar. Bir kadın olarak, Lokman Bey'de bile bunu gördüm. Yani yemek yapmayı, ütü yapmayı bilmezseniz koca aramayın dedi. Ben de diyorum ki; Lokman Bey, sen öğren yemek yapmayı, bulaşık yıkamayı. Dolayısıyla ev işleri için de bir paylaşım gerektiği, ev işlerinde de kadın ve erkeğin birbirinin yardımcısı olması gerektiği için bunun böyle ifade edilmesi daha doğru olur diye düşünüyorum. Çünkü bu hiçbirimizin yükümlülüğü değil. Mümkün olduğu kadar hayatı nasıl paylaşıyorsak, evdeki işleri de

paylaşırız. Ama Türkiye’de, yapılması gereken ev, çocuk, hatta yaşlı bakımının bile tamamen kadınların üzerinde olmasını, bugün kadınların Türk toplumunda ilerlemesinin önündeki en önemli engellerden biri diye görüyoruz. Bu toplumsal rol bölüşümleri, ev içi paylaşımlar ve kadına yüklenen toplumsal sorumlulukların, kadının toplumda hak ettiği yere gelmesinin önündeki, erkeklere göre küçük ama kadınlarımıza göre son derece büyük engeller olduğunu düşünüyorum. Öncelikle bu rolleri sorgulayarak, bu rolleri paylaşma konusundaki düşünceleri değiştirerek başlamalıyız. Özellikle zihinsel engelli kadınlarımızın bu anlamda karşılaştıkları sorunlar çok daha büyük. Bugün burada engelli gruplarından, pek gündeme getirilmemiş olan görme engelli kadınların sorunlarını konuşmak ve bu sorunlar üzerine çözümler üretmek için bir aradayız.

Kadınlar, tüm dünyada, sırf kadın oldukları için ayrımcılığa uğruyorlar. Engelli kadın oldukları için de çift dezavantajlı grup olarak ele alınıyorlar. Özel olarak bunun değiştirilmesine hem kamu hizmetleri hem sivil toplum örgütleri hem de medya destek veriyor. Ümit ediyorum ki bugün gerçekleşen bu kurultayımız medyada yeteri kadar yer alır ve çift dezavantaj grubu dediğimiz kadın olmak ve

özürlü olmak konusundaki sorunlara dikkat çekmek üzere bir araya geldiğimiz bu toplantı anlamlı olur. Biz bu toplantıları sadece kendimiz için bir sonuç doğursun diye değil, aynı zamanda toplumsal karşılığı olsun diye yapıyoruz. Medya yeteri kadar yer vermeli ki, kamuda bir bilinç oluşumuna katkı sağlayalım. Bugün dünyada en az üç yüz milyon engelli kadın yaşamaktadır ve engelli kadınların yüzde sekseni de maalesef gelişmekte olan ülkelerde bulunmaktadır. Ülkemize baktığımızda, 2003 yılı özürllüer araştırmasında, nüfusun 12.29'unu oluşturan özürllü nüfusun içerisinde, erkek nüfusu toplam oranın %11.10'u iken kadın oranı %13.45'tir. Özürllü kadın nüfusu erkek nüfusuna göre biraz daha fazladır. Toplumsal yaşamda kadınların başlı başına farklı sorunlar yaşadıklarını söyledim. Buna bir de engelli kadın olmak eklendiği zaman sorunlar çok daha karmaşık ve içinden çıkılmaz hale gelmektedir. Kadınların uğradıkları bu çifte ayrımcılık durumu, kadınların yaşları, ekonomik seviyeleri, yaşadıkları bölge ne olursa olsun bir şekilde kadınların karşısına yoksulluk olarak çıkıyor.

Eğitim, sağlık, rehabilitasyon, bir aile kurma, gelir sahibi olma, bilgiye erişme gibi imkanlara ulaşmada,

kadın engelliler erkek engellilere oranla daha farklı bir durumda oluyor. Özellikle aile kurma konusunda toplumsal zihniyetin değişmesi konusu çok önemli diye düşünüyorum. Türkiye’de, özellikle engelli erkekler ile evlenen herhangi bir engeli olmayan kadın örneğine çok sık rastlarız ama engelli bir kadın ile engelli olmayan bir erkeğin evliliğine nedense hiç rastlamayız. Yani ülkemizde böyle bir örnek de yok. Bir kaç yıl önce tesadüfen rastladığım bir televizyon dizisinde engelli bir genç kız herhangi bir engeli olmayan bir genç ile flört ediyor. Dedim ki, ne kadar güzel bir konu işliyorlar. Engelli bir genç kız engelsiz bir erkekle flört ediyor, evlenecek. Bu da çok güzel bir mesaj toplumumuza, değişmesini istediğimiz önyargılarımızdan birisi. Ben tebrik ettim onları, aradan bir süre geçti ve o işitme engelli genç kız doktor doktor dolaştırılmaya, işitme engeli ortadan kaldırılmaya çalışıldı. Sonra işitme engeli kalktı ve evlendiler. Bu konu, yıllarca Türk filmlerinde bir kaza geçirdi kör oldu, bir kaza daha geçirdi gözleri açıldı şeklinde işlendi. Biz yıllarca böyle tablolarla özür lülüğün tüketilebilir bir olgu olduğunu, her şeyden önce özür lülere inandırdık. Özür lülüğün kabullenilişinde ben Lokman

Ayva'ya çok teşekkür ediyorum. Bir engelli olarak bunları söylemesi çok güzel. Engellilerin, hayatta bazı şeyleri aşabilmesi için engelliliğin kabulü ve buna uygun bir yaşam tarzının seçilmesi de çok önemli. Biz mucizelere değil, var olan duruma göre siyaset üretmek, var olan duruma göre sosyal politika üretmek, yine var olan duruma göre de toplumsal kabulü sağlamak durumundayız. Mutlak suretle iyileşmeleri gerektiğine dair, iyileşmedikleri takdirde de şartları budur deyip, onları bu acizliğe ve bu psikolojiye mahkûm etmeye hiçbirimizin hakkı yok. Birçok engelli kadın bu söylediğim nedenlerle yeterli bilgiye ulaşamıyor, kendilerini yetiştiremiyor, eğitim imkânlarından yararlanamıyor ve iş imkânlarına erişimde yetersiz kalıyor. Tüm bu hakları kullanmada ve fırsatlara ulaşmada, yine yaşam kalitesini yükseltmede de kişisel kontrolleri azaltıyor. Her şeyden önce bu olumsuz toplumsal bakış açısının da bir rolü var. Yasalarımızda, engelli, engelsiz ayrımı olmamasına karşın bu önyargılar nedeniyle kadınlarımız toplumsal yaşamda temel olarak ayrımcılığa uğruyor ve bu önyargılar özellikle görme engelli kadınlar için kamusal alanda kendilerini ifade

etmeyi zorlaştırıyor. Özel alanlarda da, aile içerisinde sınırlı bir yaşam sürmeye mahkûm ediliyorlar. Evlilik ve aile içi ilişkilerinden başlayarak eğitime katılım, istihdam, mesleki bilgiye ve beceriye ulaşma, örgütlenme gibi konularda son derece dezavantajlı bir konum sürdürüyorlar. Her ne kadar görme engelli kadınlara dair elimizde sağlıklı bir veri tabanımız olmasa da, bugüne kadar yapılan çalışmalardan yaşadıkları güçlükler çok net olarak bilinen gerçeklerdir. Bu güçlükler çerçevesinde, görme engelli kadınlara yönelik hizmet ve politika önceliklerinin belirlenmesi açısından bu alanda yapılacak çalışmalar büyük önem taşımaktadır. Engellilerin bilinçlendirilmesine yönelik toplumsal bilgilendirme olarak da, dünyada olduğu gibi ülkemizde de çalışmalar istenilen düzeyde değildir. Bu anlamda görme engelli kadınlarımızın yaşadıkları sorunların analizini yapmak, onların bu sorunlarla sağlıklı bir şekilde başa çıkmalarına yardımcı olmak, kendilerini ifade etmelerine fırsat vermek, becerilerini geliştirmek, bilinç kazanmalarını sağlamak için de eğitimlerine hız vermek ve özel olarak desteklemek gerekiyor.

Bugün eğitim alanında kız çocuklarımıza yönelik destekte nasıl bir pozitif düzenleme yapılıyorsa, özürlü kız çocuklarına yönelik geçici özel önlemler alınması gerektiği de açıktır. Az önce ifade edildi, önce ailede sonra toplumsal yaşamda uğradıkları ayrımcılık, onların hayata tam ve eşit katılımlarının önünde şüphesiz ki çok büyük bir engeldir. Sosyal yaşamdaki tüm bu sorunların paylaşılması için hepimize çok önemli görevler düşüyor. Hükümet olarak, görme engelli kadınların aile politikasının, istihdam politikasının, eğitim politikasının daha görünür kılınması önemli hedeflerimizden birisidir. 2005 yılında yürürlüğe giren Özürlüler Yasası, engellilerimizin rehabilitasyonu, eğitim, proje ve programları, istihdamda kota geliştirilmesi gibi çok önemli düzenlemeler getirdi. Bu Kanun 2006 yılında çıkarılan yönetmelikle hızlı bir şekilde hayata taşınmaya çalışıldı.

Özürlülük alanında getirilen çok önemli değişikliklerden bazılarını şöyle bir değinmem gerekirse; her şeyden önce özürlülerin eğitim ve rehabilitasyon giderleri devlet tarafından karşılanıyor. Sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi olmayanların eğitim giderleri de Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu olarak yine bizim

tarafımızdan karşılanıyor. Ayrıca özürhüherin, her ne kadar eğitim giderleri karşılanırsa da okullara erişiminin önemli bir problem olduğunu biliyoruz. Bununla ilgili yaptığımız bir projeye Milli Eğitim Bakanlığımız tarafından özürhü çocuklarımız okullarına ücretsiz olarak taşıyor. Dolayısıyla, benim çocuğum özürhü, benim param yok, çocuğumu okula gönderemiyorum gibi bir gerekçeyi aileler asla söylememeli.

Ayrıca özürhü çocuklara evde bakım modeli geliştirdik ve bu da çok önemli bir yenilik. Bugün özürhü bir kişiye evde bakan anneye, babaya veya yakınlarına asgari ücret tutarında evde bakım ücreti ödüyoruz. Ben çocuğuma bakamıyorum, özel bir bakım merkezine yerleştireceğim, bunu devlet karşılasın diyorsa, iki asgari ücret tutarında ücret ödeyerek özel bakım merkezlerinden de hizmet satın alıyoruz. Bazı özürhü ailelerin en büyük kaygısı olan, ben öldüğüm zaman benim çocuğum ne olacak endişesini, bu değişlikle ailelerin omuzlarından aldık. Gerçekten özürhü maaşlarının arttırılması ve buna benzer hizmetler, sosyal devlet olmanın temel ilkesi olan özürhü alanındaki çok önemli değişikliklerdendir.

Bir taraftan da, önümüzdeki dönem özürlü istihdamının arttırılması için, özel sektörde çalışan özürlülerin sosyal sigorta primleri Hazine tarafından ödenecek ki, bu da çok önemli bir değişiklik olacak. 22 Temmuz seçim beyannamemizde yer alan bu yöntem de gerçekleştirildiğinde, özürlü istihdamında çok önemli bir mesafe alacağız.

Mesleki eğitim merkezleri, dönemimizde son derece yaygınlaştı. İstanbul ve Ankara gibi büyük kentlerimizle sınırlı olmayan, Tunceli'den Batman'a, neredeyse Türkiye'nin her bölgesinde, ilçelerinde dahi, eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin açıldığını biz görüyoruz. Çocukların gün içerisinde orada aldığı eğitimle çok daha farklı bir noktaya geldiğini biz biliyoruz, ama her konuda olduğu gibi bu konuda da istismarlar var. Bu iyi gelişmeler ne kadar istismar edilirse edilsin, bu geçiş sürecinde, devletin bir şekilde masrafları karşılamasının çok önemli olduğunu düşünüyoruz. Burada anne ve babalara sesleniyorum. Çocuklarınızı bu aşırı koruyucu anlayıştan uzak tutun. Onları her şeyden önce hayatınız boyunca koruyamayacağınız için, gün gelecek onların toplumsal hayata katılımını sağlamak için ileri yaşlarda

vereceğimiz mücadeleyi, bu çocuk yaşlarda verelim diyorum. Ben bir anne olarak anneleri çok iyi anlıyorum. Yani kendi çocuğuma bakarken de, herhangi bir özür grubu mensubu olmadığı halde, ona yönelik koruyucu duygularım var. Bu gerçekten hissi bir şey, çok sübjektif bir şey. Bunu söylerken, bunun ne kadar zor olduğunu biliyorum. Özürlü çocuğunu daha fazla koruma hissi anne için çok normal; ama bu şekilde korumayan, onun önündeki engelleri kaldıran ailelerin özürlü çocuklarının toplumsal yaşamda geldikleri nokta ortada, diğerleri başka bir noktada.

Ankara’da, bir görme engelli rehabilitasyon merkezinin eğitime başladığı gün gidiyorum, bir de eğitim sonrasında gidiyorum, inanın şok oluyorum. Köyden gelmiş, otuz küsur yaşında bir delikanlı dedi ki: “Annemler beni yıllarca tarlaya götürmediler, ben evde yapabildiğim kadar önüme koydukları fasulyeyi ayıklarım veya başka bir şey yaparım. Hayatım boyunca başka bir şey yapmadım” dedi. Ama o çocuk, köyüne gitmeden önce beyaz bastonuyla Bakanlığa beni ziyarete geldi. Ankara gibi büyük bir şehirde toplu taşıma araçlarına binerek geldi. Bunları nasıl başardıklarını gördükçe, gerçekten

inancım son derece artıyor ve bu konuda ebeveynlere çok büyük bir sorumluluk düştüğünü düşünüyorum. Bunun yanı sıra bugün, Türkiye İş Kurumu, Özürlüler İdaresi Başkanlığı'nın, bu konuda yürüttüğü çalışmalar gerçekten çok fazla. Şimdi burada bunlara uzun uzun değinmeyeyim. Birçoğunuz, zaten kendi alanınız olduğu için, bu konulara çok vakıfsınız. Bugün yaptığımız bu çalışmanın da çok anlamlı ve önemli olduğunu düşünüyorum. Çünkü Türkiye'de böyle bir çalışma ilk kez yapılıyor. Hem kadın hem özürlü olmanın getirdiği çift dezavantajın aşılması amacıyla düzenlenen bu toplantının çok faydalı olacağını düşünüyorum.

Altınokta Körler Derneği bugün 32 şubesi ve 6000 üyesiyle, engellilerin, az önce saydığım toplumsal, eğitimsel, ailevi alanlarda yaşadıkları problemlere çözüm üretmek amacıyla, çok başarılı çalışmalar düzenleyen bir derneğimiz. Bu kurultayın düzenlenmesi de bu derneğimizin çok büyük katkıları sayesinde gerçekleşmiştir. Bugün burada bulunanlar, bu çalışmalarla özürlülerin toplumsal hayata katılımını, yasalarımızdaki haklarını öğrenmelerini ve bunların toplumsal hayata olumlu olarak yansımaları sağlamak için özveriyle çalışan insanlardan oluşuyor. Devlet olarak her şeyi düzenlemek,

her şeyi maddi olarak karşılamak belki mümkün, ama yaygınlaştırılması için sivil toplum örgütlerine çok önemli bir rol düşüyor. İki gün sürecektir olan bu kurultay çalışmasının, temel sorunlara son derece önemli çözümler önerileri getireceğine inanıyorum. Tespit edilecek bu sorunların, her şeyden önce önümüzdeki dönemde izleyeceğimiz politikalara da ışık tutacağına yürekten inanıyorum. Bu önemli kurultaya gösterdiğiniz hassasiyet nedeniyle bütün katılımcılara en içten şekilde teşekkür ediyor, hepinize saygılar sunuyorum.

GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI GRUP SUNUMLARI

Oturum Başkanı
Sultan KARAKAŞ*

* Sosyal Hizmetler Uzmanı, Kamu Yönetimi Uzmanı, Altınokta Aile Danışma Merkezi Müdürü

GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

SOSYAL YAŞAM ÇALIŞMA GRUBU

Doç. Dr. Kasım KARATAŞ*

Sosyal yaşama katılım konusunda bir çalışma grubu oluşturuldu ve biz dün saat 11.00' de başlayan ve akşama kadar devam eden, bugün de sabahtan öğleye kadar sürdürdüğümüz bir grup çalışması yürüttük. Öncelikle çok keyif aldığımı, çok verimli bir çalışma yürüttüğümüz inancıyla buraya geldiğimi bildirmek isterim. Gerçekten son yıllarda zaman zaman bu tür çalışmalara katılıyoruz. Bazen istek düzeyi, katılım düzeyi çok arzu ettiğimiz gibi olmuyor. Fakat burada hem sayıca oldukça yeterliydik, hem de arkadaşlarımız çok istekliydi. Hatta biz bir ara bu genel oturuma gitmeyelim, konuşmaya devam edelim kararı alıyorduk ki, son anda ben sorumluluklarımı anımsayıp arkadaşlarımı bu fikirden caydırdım. Gerçekten de konuşan, görüş bildiren, kendi

* Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü Öğretim Üyesi

deneyimlerini aktaran arkadaşlarımız oldukça olumlu katkılar yaptılar. Kimler vardı oturumumuzda kısaca onlardan söz edeyim. Bizim grubumuzda yaklaşık otuza yakın katılımcı vardı. Engellileri temsilen Altınokta Körler Derneği'nden, Türkiye Körler Vakfı'ndan, Evrensel Görme Engelliler Derneği'nden gelen katılımcılar vardı, ismini anımsayamadığım başka örgüt olduysa kusuruma bakmasın. Ağırlıklı Altınokta Körler Derneği'nden, hemen hemen otuza yakın şubeden temsilci arkadaşlarımız vardı. Ayrıca Türk Kadınlar Birliği, Soroptimist Kulüpleri, Türk Kadınlar Lobisi'nden temsilciler vardı. Yani farklı sivil toplum örgütlerinden de katılımcılar vardı. Özürlüler İdaresi Başkanlığı'ndan, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'ndan, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nden katılan arkadaşlarımız oldu. Böyle bir kompozisyon içinde çalışmalarımızı yürüttük. Dışarıdan, yani engelli örgütleri dışından katılan sivil toplum örgütleri ve kamu kurumlarından gelen temsilciler kendi çalışmalarını da engelli örgütlerinden gelen temsilci arkadaşlarımıza tanıtmaya fırsatı buldular. Çünkü onların sundukları bazı hizmetler var. Katılımcılar, temsil ettikleri örgütlerinin hizmetlerini tanıyorlar. Onları da tanımak

istedik. Onlar ne gibi hizmetler sunuyorlar, sosyal yaşama katılım ve uyum konusunda ne gibi olanaklar sunuyorlar? Bu vesileyle onları da öğrenmiş olduk. Burada kurduğumuz iletişimi, etkileşimi ileride devam ettirebilmek, daha verimli etkileşimler kurabilmek için bir adres listesi oluşturuldu. Kurultayın yönetimine öneriyoruz, görme engelli kadınların kendi aralarında internet erişimi sağlayabilmeleri için bir e-posta iletişimi imkânı sağlanırsa, sosyal ve diğer konularda da karşılaştıkları sorunlarını, gereksinimlerini daha rahat paylaşabilirler. Buldukları çözüm önerilerini birbirlerine aktarabilirler. Bunun daha kolaylaştırıcı bir etkisi olabilir, sürdürülebilir bir etkisi olabilir diye de düşündük.

Peki, biz neler konuştuk? Biraz yöntem üzerinde konuştuk: sosyal yaşam, sosyal yaşama uyum ve katılım üst başlığını hangi değişkenlerle açtık ve onları tartıştık. Kuşkusuz, biz biraz bu anlamda hem şanssızdık hem de şanslı. Bizim başlığımız biraz bulanık bir başlık. Eğitim konusu çok belli, sağlık da, istihdam da öyle, ama sosyal yaşam onların içermediği her şeyi içermektedir. Yani bu üç başlığın içinde yer almayan her şeyi biz konuşmaya çalıştık değerli arkadaşlar.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün teknik desteği çok iyiydi. Hem kaset kayıtları yapıldı, hem de iki raportörümüz çok güzel notlar tuttular. Umuyorum ki bu kasetler çözülür, elde tutulan notlarla birleştirilir ve bu çalıştayda yer alan bütün görüşler, katkılar yazılı hale getirilir. Böylece sadece burada olanlara değil, gelemeyenlere de yardımcı olacak bir materyale dönüşür.

Biz konumuzu çeşitli alt başlıklara bölerek tartışmaya çalıştık. Bunlardan birisi aile yaşamıydı. Bir diğeri arkadaşlık ve komşuluk ilişkileri ve dışarıdaki yaşamdı. Bir diğeri tüketici olarak görme engelli kadınlardı. Bir diğeri siyasal yaşamda görme engelli kadınlar, diğer örgütlenme sorunları ve örgütlülüklere katılım sorunlarıydı. Bir diğer başlığımız sporun, sosyal yaşama uyum ve katılımındaki, sosyal uyumdaki rolüydü. Bir diğer başlığımız kültür ve sanatın, sosyal yaşama uyum ve katılımındaki etkisiydi. Görme engelli kadınların sosyal yaşama uyumlarında sosyal rehabilitasyonun yeri bir diğer başlığımızdı. Bağımsız yaşam, bağımsız yaşamın etkisi, hak arama, şiddet ve istismar, iletişim ve medyanın sosyal yaşama uyum ve katılımında etkisi gibi çok değişik başlıklar çerçevesinde konularımızı tartışmaya çalıştık.

Son derece içten deneyimler aktarıldı, yaşanan sorunlardan örnekler dile getirildi. Onların çözümü gerçekten çok önemlidir. 15–20 senedir bu alanın çok içinde olan bir arkadaşınız olarak, ben bile çok etkilendim bazı aktarmalardan. Özellikle görme engellilerle iç içe çalışan bir arkadaşınızım. Ama kafamda benim için bile çok yeni olabilecek, çok güzel projeler oluştu. Özellikle rehabilitasyon merkezinin engelli kadınların sosyal yaşama kazandırılmasında büyük bir etkisi olduğuna ilişkin çok güzel örnekler verdi temsilciler.

Bu arada yeri gelmişken grupta konuştuğumuz ve mutlaka sonuç bildirisinde yer almasını istediğimiz bir hususa da değinmek istiyorum. Türkiye’de görme engelliler için sosyal rehabilitasyon odaklı iki merkez bulunmaktadır. Bu iki merkezin de kuruluşunda Altınokta Körler Derneği’nin çok önemli katkıları vardır. Onlar bu merkezleri kurdular ve SHÇEK’e işletmesi için devrettiler. Ancak bugün Emirgan’daki merkezimiz kapatılma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Şu anda engelli kardeşlerimiz, dostlarımız merkezi savunmak durumundalar. Sadece iki merkezden söz ediyorum, 12 tane değil, 22 tane değil. Türkiye’nin her bölgesinde birer

tane değil. Biri Ankara'da, biri İstanbul'da. Türkiye'nin her yerindeki, vaktinde eğitim imkanı alamamış, yetişkin görme engellilerin rehabilitasyonuna hizmet veren iki tane merkez. Bunlardan birisi de kapatılma tehlikesiyle karşı karşıya. Bunu kabul etmemiz mümkün değil. Mutlaka bu merkezin korunması, savunulması adına sonuç bildirisinde bir hüküm yer almasını istiyoruz.

Aile yaşamı üzerinde çok duruldu. Bir ailede görme engelli kız çocuğu olarak yaşamak, hatta bir kız çocuğu olarak doğmaktan başlayarak bunun ne demek olduğu, ne anlama geldiği, daha sonra büyüyen bir kız çocuğunun ne gibi sorunlarla karşılaştığı, özellikle toplumsal cinsiyet temelli bakış açısını unutmadan çok güzel örnekler getirdi arkadaşlarımız. Eleştiride bulundular ve kendi yaşamlarından örnekler getirdiler. Daha sonra görme engelli anne olmak yahut görme engelli boşanmış bir kadın olmak, görme engelli bir kadın olarak yalnız yaşamak ne demektir? Evlilik konusu. Bu konuların hepsi tartışıldı, konuşuldu. Buralarda yaşanan dezavantajlar üzerinde duruldu. Hatta bazı üyelerimiz yazarak getirdiler ve bunları grubumuza sundular. Zaman sınırı nedeniyle yazamadıklarını da daha sonra verme sözü

verdiler. Gördüğünüz gibi oldukça özverili katkılar gerçekleşti. Sayın Bakanımızın dün sabah vurguladığı bir konu olan evlilik konusu da burada dile getirilen diğer konularla beraber tartışıldı. Yanlış anlamalar düzeltildi. Örneğin görme engelli kadınların gören erkeklerle hiç evlenmediği, bunun bir ayrımcılık durumu olduğu ifade edildi, ama Fatim Hanım yılların deneyimiyle yüreğimize su serpererek “Hayır, ben araştırma yaptım, üç beş tane var aramızda böyle arkadaş.” dedi. Böyle örnekler de var. Fakat nedense görme engelli erkeklerle görme engelli kadınlar çeşitli konularda yan yana getirildiğinde kadınlar aleyhine büyük bir sıkıntının olduğu, dezavantajın olduğu gerçeğini de ortaya koyuyor. Yani aynı evde görme engelli bir erkek ve bir kız çocuğu varken, erkek çocuğun körler okuluna gönderilmesinde hiçbir sıkıntı yaşanmıyor. Kız çocuğu söz konusu olduğunda körler okuluna ya da rehabilitasyon merkezine gidebilmesi için aynı davranış sergilenmiyor. İçinde buldukları zor koşulları çok ilginç stratejilerle aşan, önlerine konan engelleri aşan ve hayata öyle katılan arkadaşlarımız var. Onların olumlu örneklerinden yararlanmamız lazım. Yani bu iyi örnekleri topluma anlatmamız lazım ki, onlar umut olsunlar, ışık

olsunlar. Çünkü engelliler söz konusu olduğunda her zaman sorunlardan söz edilir. Ama öyle arkadaşlar var ki, bu engelleri gerçekten çok başarılı yöntemlerle aşmışlardır. Bu başarılı yöntemleri de kamuoyuna anlatmamız lazım. Ben böyle bir başlık yakaladım. Huzurlarınızda söz veriyorum ki benim için de görev olsun. ‘Rehabilitasyonlarla Değişen Yaşamlar’ diye bir çalışma yapacağım. Yani o iki rehabilitasyon merkezinin değiştirdiği yaşamları topluma anlatmamız lazım.

Arkadaşlık ilişkileri, komşuluk ilişkileri üzerinde duruldu. Çok ilginç stratejiler aktarıldı komşularla ilişkilerde nasıl daha başarılı olunabileceği konusunda. ‘Bizim de yeteneklerimiz var, bilgimiz var, becerilerimiz var; yapabiliriz, yaptığımız zaman itibar görüyoruz biçiminde sunumlar’ oldu. Doğrusu ben bunların çok iyi örnekler olduğunu düşünüyorum. Ama bu alanda toplum olarak çok başarısız olduğumuz bir konu var. O da siyasi yaşama katılım. Şimdi seçimlerin arifesinde olduğumuz için çok da güncel. Keşke şimdi burada bizi dinleyen basın mensupları da olsaydı. Genel olarak kadınlar toplumda birçok alanda yok sayılırlar. Özellikle siyasi yaşamda yok sayılmayla daha çok karşı karşıyalar. Öteden beri bunun

nasıl aşılabileceğine dair yöntemler konuşulur. Kadınların kendi aralarında oluşturdukları örgütlenmeler, baskı grubu özellikleriyle bunları aşma çabasındadırlar. Fakat dikkat ettiniz mi, bunların içinde engelli kadınlar var mı hiç? Yani böyle bir tabakalaşma var ve bunu reddetmek gerekir. Hayat hepimiz için bir tane. Görme engelli kadınlar için ikinci bir hayat yok ki. Ya diğerleriyle beraber bu fırsatları şimdi kullanacaklar ya da kullanamayacaklar. Dolayısıyla bu eşitsizliklerin, adaletsizliklerin ve katılımın önündeki engellerin herkes için mutlaka kaldırılması gerekir. Fırsat bu fırsattır. Seçim öncesi süreçte toplumun, medyanın, siyasal partilerin bizi en çok dinledikleri zaman şimdidir. Lütfen harekete geçin. Bu konularda neden şikâyetçiyseniz onları topluma, kamuoyuna ve siyasal partilere iletin.

Biz sosyal yaşama katılım konusunda en önemli engellerin toplumdan geldiğini görüyoruz. Otobüse bindiğimizde otobüsün şoföründen, yan yana oturduğumuz insandan, karakolda polisten, okulda öğretmenden, hastanede hemşireden vs. geldiğini görüyoruz, duyuyoruz. Bunları konuştuk. Uzun uzun tartıştık. Ama şunu da söyledik: Peki biz toplumu eğittik mi? Biz kimiz?

Biz engelliler olarak hangi becerilere, yeteneklere sahibiz? Biz sadece ihtiyaçlarımızı anlatıyoruz. Toplum bizi böyle tanıyor. Biz topluma kendimizi güçlü yanlarımızla birlikte anlattık mı? Onları eğitmek zorundayız. Eğitmek için medyayı kullanmalıyız. Altınokta Körler Derneği'nin çok güzel bir kitapçığı var; 'Görenler İçin Rehber'. Geçmişte, benim de içinde olduğum ufak tefek tanıtım filmleri hazırlamıştık, bunları medya yayınlamıyor. "Engelliler kentlerde özgürce dolaşmak istiyor" diye bir başlık koymuştuk hatırlıyorum. Kentsel yaşamda, sokaklarda engelli kardeşlerimiz için ne tip engellerin bulunduğunu çoğu insan bilmiyor, yani onlar için bir engel olduğunun farkında değiller. Yani böyle bir duyarlılık, farkındalık yok. Bunları anlatmamız gerekir, bunu da söyledik. Evlerinden hiç çıkamayan engelli arkadaşlarımızın olduğunu biliyoruz. Bunlar arasında görme engelli kadınların daha çok bulunduğunu biliyoruz. Onlar için sokak, dışarıdaki yaşam büyük tehlikelerle dolu olarak anlatılıyor. Bunda tümüyle haksız değerler ama çok da abartı var bu işte. Dolayısıyla toplumsal yaşamda yoklar. Sokaklarda beyaz bastonlu insanlara ne kadar sıklıkla rastlıyorsunuz? Biliyorsunuz ki yurt dışına gidildiğinde ilk

verilen tepki şudur. Bu ülkede ne kadar çok engelli var! Hayır, bizdeki kadar var hatta bizdekinden daha az, engelli olma nedenlerini göz önünde bulundurduğumuzda. Ama onlar sokakta, hayatın içindeler, o şekilde yetiştirildiler. Onlara imkan verildi ve onlar hayatın içindeler. Ama bizde değil. Dolayısıyla evlerden sokaklara çıkamayan, toplumsal hayatın değişik cephelerinde yer bulamayan arkadaşları nasıl oralardan çıkarabilirizi konuştuk. Çıkardığımız arkadaşların yalnızca engelli örgütlerinin lokallerinde zaman öldürmelerini de konuştuk. Yani sosyal hayata katılmak demek bu demek midir? Altınokta lokalinde hayatını geçiren çok arkadaş tanıyorum. Yani hayatın daha başka yerlerde olduğunu bilmek zorundayız. Ama bunda şunun da etkisi var: Hala en çok kabul gördükleri ve kendilerini en rahat hissettikleri yer orası. Demek ki başka derneklerde, hayatın başka cephelerinde bu kadar rahat edemiyorlar. Demek ki toplum olarak bizim birçok konuda onların var olduklarını, ihtiyaçları olduğunu anlamak ve kabul etmek konusunda eksikliklerimiz var, bunları da konuştuk.

Engelli kadın arkadaşlarımızın, engelli örgütlenmelerinde yer aldıklarını ama erkeklere göre çok daha az

yer aldıklarını konuştuk. Spor konusunu konuştuk. Özellikle kamunun sunduğu spor olanaklarından engellilerin nedense çok az yararlandıklarını biliyoruz. Spor denildiğinde, arkadaşlar, yalnızca engellilerin kendi aralarında spor yapmasını anlamamak gerekir. Bu büyük bir risktir, tehlikedir, sosyal yaşama katılmanın önünde yeni bir engel oluşturur. Genel olarak beden eğitimi ve kişisel gelişim için yaptığımız sporlarda neden ayrı ayrı yerlerde spor yapalım. Mutlaka anlayışlarımızı değiştirmemiz gerekiyor.

Medyanın tutumundan söz ettik. Medya çok daha sağlıklı bir tutum geliştirmek zorundadır. Medyanın görme engellilerin tümünü gören, önce görünür kılan, anlayan ve doğru bir bakış açısıyla destek sunan programlar yapması gerekir. Ama yalnızca sorunların, gereksinimlerin, zorlukların anlatıldığı programlarla değil, olumlu, iyi ve başarılı örneklerle. Eğer biraz görmek istersek, biraz o hayatların içinde bulunursak bunları görebiliyoruz.

Şiddet ve istismar konusu önemli bir başlık olarak konuşuldu, tartışıldı. Genel olarak dünyanın her yerinde engellilere yönelik istismarın çok daha yoğun yaşandığını biliyoruz. Bu konularda engelli çocuklara, genç kızlara,

kadınlara, genel olarak bütün engellilere yönelik güçlendirici eğitimlere yer verilmesi gerektiğini söyledik. Aile hayatı eğitimlerinin öne alınması, aile danışma merkezlerinin çoğaltılması, yaygınlaştırılması gerektiğini konuştuk. Başka bir sivil toplum örgütü bu konuyu gündemlerine aldıklarını, aile yaşam merkezi kuracaklarını söyledi. Biz Altınokta Körler Derneği'nde bunu başardık, sürdürmek konusunda çok ciddi güçlüklerle karşı karşıyayız. Umarım sürdürebiliriz. Desteğinize ihtiyacımız var ve yeni yeni sivil toplum örgütleri içerisinde, kamu kurumları içerisinde özellikle engelli ailelere yönelik danışma merkezlerine, aile hizmet merkezlerine şiddetle ihtiyacımız olduğunu da ifade ettik. Engelli kadınların hak arama konusunda karşı karşıya kaldıkları güçlüklerden ve bu konuda nasıl bir strateji izlemeleri gerektiğinden bahsettik, özellikle barodan gelen arkadaşımızın katkıları önemliydi.

GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

EĞİTİM ÇALIŞMA GRUBU

Yrd. Doç. Dr. Filiz BİLGE*

Öncelikle bugün katıldığımız için çok teşekkür ediyorum. Bugün çok önemli bir gün olduğunu belirtmeliyim. Nedense ilk gün çok yoğun ilgi olur resmi düzeyde ve diğer platformlarda; en çok şeyin konuşulduğu, çözüm önerilerinin sunulduğu ikinci günde ise katılım daha az olur. İkinci gün de aynı ilginin devam etmesi nedeniyle katılımcılara teşekkür ediyorum.

Biz eğitim grubu olarak, dün saat on birden itibaren toplandık. Eğitim grubumuz 40'a yakın temsilciden oluştu. Çok zengin bir çalışma grubuydu. Ben gerçekten çok keyifli bir çalışma gerçekleştirdiğimizi düşünüyorum. Hepimiz çok heyecanlıydık. Katılımcılar, sivil toplum kuruluşları, kamu kurum ve kuruluşları

* Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Danışmanlık Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi

temsilcilerinden oluşmaktaydı. Sağlık Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Altınokta Körler Derneği'nin Diyarbakır, Trabzon, Gaziantep, Kırıkkale, Bingöl, Osmaniye, Samsun Şubeleri, Beyazay Derneği, Uygur Görme Engelliler Derneği, Türkiye Aile Planlaması Derneği, Başkent Kadın Platformu, Soroptimistlerin Emek ve Oran Kulüpleri, Türkiye Körler Vakfı, Türk Anneler Derneği, ANAÇEV, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Türk Kadınlar Birliği çalışmalarımıza katıldılar. Çok geniş ve zengin bir katılımıla gerçekleştirdiğimiz çalışmamızda zaman bize yetmedi.

Çalışma yöntemi olarak öncelikle olumlu yönlerin ortaya konmasından yana bir tavır izleyerek, yol haritamızı böyle belirledik. Çünkü bizim için olumluların ortaya konması çok önemliydi. Kurumlar, kuruluşlar, sivil toplum örgütleri neler yapıyorlar, ne tür projeler yapıyorlar, önce onu ortaya koymak çok önemliydi. Yani biz hemen sorunlardan başlamak yerine kurumsal düzeyde neler yapılıyor, bunlara bakmayı tercih ettik. Çok da güzel şeyler ortaya çıktı. Dolayısıyla daha sonra çözüm önerilerine gitmeyi tercih ettik.

Eğitim kurumlarında engelli öğrencilere karşı oluşan direnç, sözü edilen konulardan birisiydi ve çok önemliydi. Eğiticilerin görme engelli öğrencilere yaklaşımında problemler yaşıyoruz, burada sıkıntılarımız var, hususu dile getirildi. Görme engelli özel okul sayısının yetersizliğinden bahsedildi. Eğitim materyallerine, özellikle ders kitaplarına ulaşmadaki güçlüklerimizi konuştuk. Öğrenme ortamlarının uygun olmaması bir başka sorunumuzdu. Korumacı aile yaklaşımı nedeniyle görme engelli bireylerin eğitim kurumlarına adaptasyonda karşılaşmış oldukları sorunlar dile getirildi. Bir başka konu; Türkiye'nin çok önemli gerçeği, maddi imkânsızlıklar nedeniyle birçok fırsat ve imkandan, sunulsa dahi yararlanamama önemli bir problem olarak dile getirildi. Ailelerin, görme engelli kız çocuklarının yatılı körlük okuluna gönderilmesi konusunda işbirliği yapmamaları başka bir sorun olarak gündeme getirildi. Ailelerin bu konuda dirençli oldukları ve kız çocuklarını göndermek istemedikleri belirtildi. Eğitim hizmeti veren kurumlara ulaşmadaki zorluklar bir başka güçlük olarak karşımıza çıktı. Kurumlar arası yönlendirmenin yetersiz olmasını temsilcilerimiz ifade

ettiler. Bir başka husus, Türkiye'nin tüm bölgelerinde eşit düzeyde uygulamaların yapılmamasıydı. En çok şikâyet gelen bölgeler Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleriydi, hatta bir arkadaşımız tarafından Karadeniz Bölgesinin de ilave edilmesi gerektiği belirtildi.

Kurumların gerçekleştirdiği projeler üzerinde görüşmeler yapıldı. Bu projeler kapsamında çok önemli, çok güzel şeyler yapıldığı grupta anlatıldı. Yani hiçbir şey yapılmıyor diye bir umutsuzluğun içine düşmemek gerektiği, çok şeyin yapılıyor olduğu ortaya konuldu. Grup gerçekten çok özverili çalıştı. Gerçekleştirilen projeler, Haydi Kızlar Okula Kampanyası ve tabii bu kapsamda görme engelli kız çocukları, Halk Eğitim Merkezleri tarafından gerçekleştirilen okuma yazma ve meslek edindirme kursları, engelli çocuk sahibi ailelerin eğitimi, Halk Eğitim Merkezleri'nde açılan etkili anne baba eğitimi, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan aile eğitim rehberi, Diyarbakır Altınokta Körler Derneği tarafından düzenlenen büro yönetimi ve sekreterlik kursu, Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Kurumları Genel Müdürlüğü tarafından uygulanan, "Özel eğitim alması uygundur" tanısı konmuş 0-18 yaş

arası görme engelli bireylere rehabilitasyon hizmetinin sunulması, Oran Soroptimistler Kulübü'nün konuşan kitaplık projesi, Emek Soroptimistler Kulübü'nün, ANAÇEV'in, Altınokta Körler Derneği'nin kitap okuma çalışmaları, Oran Soroptimistler Kulübü'nün 'Redhouse'u çevirisi gibi pek çok çalışma grupta temsilciler tarafından anlatıldı. Türkiye Aile Planlaması Derneği tarafından engellilere yönelik cinsel sağlık ve üreme sağlığına yönelik bir proje gerçekleştirildiği, Başkent Kadın Platformu tarafından, engelli çocuğu olan annelere yönelik psikolojik destek programı verildiği, Trabzon Altınokta Körler Derneği, İŞKUR ve Kız Meslek Lisesi işbirliğiyle meslek edindirme projesi yürütüldüğü, Altınokta Körler Derneği tarafından yetişkin görme engellilere yönelik bilgisayar kursları düzenlendiği yine ifade edilen çalışmalar arasında yer almıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından öğretmenlere yönelik kaynaştırma el kitabı hazırlandığı, Altınokta Körler Derneği, Ankara Uygur Görme Engelliler Derneği, Türkiye Körler Vakfı tarafından üniversite sınavına hazırlık kursları düzenlendiği, Emek ve Oran

Soroptimistler Kulüpleri, ANAÇEV, Altınokta Körler Derneği, Türkiye Körler Vakfı gibi kuruluşlar tarafından maddi imkanı olmayan görme engelli kız öğrencilere burs verilmekte olduğu da grup çalışmalarımızda dile getirildi. Üniversitelerde tutum değişikliğine yönelik toplumsal duyarlılık derslerinin yer alması söz konusu. Biz bu dersleri bu seneden itibaren uygulamaya koyacağız. Bunun için mutlaka bir başlık olarak görme engelli bireylerle ve bu konuda proje geliştirecek öğrencilerle çalışacağız. Bu çalışma da bizim sorumluluğumuzda yürütülecektir.

Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışmanlık Genel Müdürlüğü tarafından, yaklaşık altı bin öğretmen, yönetici ve müfettişe özel eğitim başlıklı hizmet içi eğitim seminerleri verilmiştir. Ayrıca yine bu kurum tarafından 2006-2007 öğretim yılından itibaren ücretsiz kitap dağıtımı çerçevesinde görme engelli ve kaynaştırma programına alınmış öğrencilere kabartma ders kitapları dağıtılmış, yetişkinlere, yani 13 yaş ve üstüne okuma-yazma ve öz bakım becerileri yaz kursları verilmiştir. Beyazay Derneği tarafından kişisel gelişim

koçluk eğitimlerinin verilmesi de yapılan çalışmalar arasında yer almıştır.

Çözüm önerilerinin neler olabileceğini konuştuk. Çok şikâyet edilen konulardan biri; görme engelli bireyler için kütüphane ve bilgisayar olanaklarının sağlanmasıydı. Hatta orada çok güzel bir tabirle söylendi, beyaz baston değil, artık beyaz klavye olsun dendi. Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da, tabii buraya Karadeniz'i de katalım, rehabilitasyon merkezlerinin, kütüphanelerin ve bilgisayar eğitimlerinin yaygınlaştırılması önerilerden biriydi. Şikâyet edilen konu şu; tamam yasalarda yer alıyor ama, uygulama konusunda sıkıntılar var. Denetim olmaması, bu önemli bir konuydu. Yani uygulamaların izlenmesi çalışmalarının eksikliği, karşımıza çıkan bir sorun oldu. Bir başka çözüm önerisi; taşrada hizmet ulaşamayan bölgelere hizmet götürmek için gezici öğretmen uygulamasının gerçekleştirilmesiydi. Bu da önerilerden bir tanesiydi. Bir başka husus, görme engelliler okullarında yer alan günlük yaşam becerileri derslerinin pratikte uygulanmasının sağlanması idi. Yani bu derslerin var olması söz konusu ama, bunlar nedense uygulamada sıkıntıları ortadan kaldırmamış. Demek ki,

bunun altının çizilmesi gerekiyor. İlgili kamu kurum ve kuruluşları personelinin, Milli Eğitim Bakanlığı aracılığıyla görme engelli eğitimi konusunda eğitilmesi. Bu konuda kuruluş Milli Eğitim Bakanlığı olacak ve diğer bütün kamu kurum ve kuruluşlarının personeline eğitim verilecek. Bir başka konu; Milli Eğitim Bakanlığı tarafından uygulanmaya başlanan kaynaştırma eğitimiyle, engellilerin akranlarıyla birlikte eğitiminin sağlanarak bütünleşmenin sağlanması önerisiydi. Görme ve işitme engelli ailelerin çocukları için okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması bir başka öneriydi. Kişisel gelişim ve koçluk eğitimlerinin yaygınlaştırılması, bu başka bir öneri ve ayrıca bu başka bir başlıkta da tekrar karşımıza çıkacak. Aile danışmanlığı çerçevesinde engelli çocuğa sahip ailelere ve yakın çevrelerine yönelik eğitimlerin yaygınlaştırılması. Görme engelli kadınlara, kadın olmak, bedenini tanımak, çocuk eğitimi, ev idaresi ve benzeri konularda verilen eğitimlerin yaygınlaştırılması. Ana sınıfından ilköğretime, ilköğretimden ortaöğretime, ortaöğretimden üniversiteye geçiş programlarının hazırlanması ve bu konuda görev yapacak kurumların işbirliğinin alınması. Tüm kademelerdeki okullara görme

engelliler sınıf öğretmeninin atanması konusunda bir öneri vardı. Üniversitelerde özel eğitim derslerinin sadece sınıf öğretmenliği bölümünde değil, tüm branşlarda yer alması verilen önerilerden diğerydi.

Görme engelli bireylere karşı toplumsal tutumun değiştirilmesi için medya aracılığıyla eğitici programların düzenlenmesi ve bunların sunulması önerileri vardı. Çok şikâyet edilen diğerkonu şuydu: İhtiyaç analizinin yapılması. Kurum ve kuruluşlar birbirinden habersiz bir takım çalışmalar yapıyorlar ama bir bütünlük yok, bir koordinasyon yok. Burada da koordinasyon sağlayacak birim gerekiyor bize. Bu birim ne olabilir, yani bunun tartışılması gerekiyor. Lise ve üniversite sınavında okuyucu olarak kullanılan öğretmenlerin, okurken sıkıntı yaşadıklarını söyledi arkadaşlarımız. Onun için okuyucu öğretmenlerin Türk Dili ve Edebiyatı mezunu olması gibi bir öneri oldu. Üniversite ve memurluk sınavlarının görme engellilere hitap eden konulardan yapılması diye bir öneri oldu. Açık ilköğretim, lise için kabartma kitaplarının basılması bir başka öneriydi. Engelli bireylerin almış oldukları eğitime uygun istihdamların gerçekleştirilmesi önemliydi. Çünkü aramızda tarihten mezun arkadaşımız

vardı, farklı bir yerde çalışıyordu, o da bu öneriyi getirdi. Görme engellilerin yaşamını kolaylaştırmaya yönelik el kitabının hazırlanması bir başka arkadaşımız tarafından önerildi. Bir başka arkadaşımız da az gören ve sonradan görme engelli olan bireylere yönelik psikolojik danışmanlık merkezlerinin açılması ve bu merkezlerin hizmet vermesi önerisinde bulundu. Bir başka öneri; tüm okullarda görme engelli öğrencilere uygun ders ortamı sağlanması şeklindeydi. Sınıfların düzenlenmesi ve öğretimsel uyarlamaların yapılması da yine Milli Eğitim Bakanlığı'ndan bir arkadaşımız tarafından önerildi. Günlük yaşam becerileri, bağımsız hareket ve iletişim becerilerinin pratiğe aktarılması neredeyse bütün grubun bir önerisi haline geldi. Medyanın bilinçlendirilmesi için TRT ve RTÜK ile görüşülmesi önerildi. Görme engellilere yönelik eğitim materyallerinin sağlanması, dijital kütüphanelerin yaygınlaştırılması, görme engellilerin yaşamının kolaylaştırılması için belediyelerle işbirliğinin yapılması. Tabii bu sosyal yaşama da giren bir öneri oldu. Eğitim Grubunun önerileri bu kadar, hepinize dinlediğiniz için çok teşekkür ediyorum.

SAĞLIK ÇALIŞMA GRUBU

Fatma GÖZÜKARA*

Ben de öncelikle bu kurultayın düzenlenmesinde emeği geçen herkese ve bu kurultaya katılımlarıyla emek verenlere teşekkür ediyorum. Ayrıca kendi grubumda, sağlık grubunda yer alan, biraz sonra sunacağım raporun oluşturulmasında emeği geçen tüm katılımcılara da ayrıca teşekkür etmek istiyorum. Bizim de yaklaşık 15 kişi kadardı grubumuz. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'ndan, Sağlık Bakanlığı'ndan, Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı'ndan, Özürlüler İdaresi Başkanlığı'ndan, Kamu-Sen'den, Altınokta Körler Derneği'nin çeşitli şubelerinden katılımcılar vardı.

Konu sağlık olunca sıkıntılar da çok fazlaydı. Çok fazla şey konuşuldu ama biz burada genel olarak belirli başlıklar altında sorunları toparlayıp bu sorunlara yönelik

* Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Araştırma Görevlisi

kısa kısa çözüm önerileri getirdik. Ben şimdi müsaade ederseniz raporumuz çerçevesinde bunları sizlere aktarmak istiyorum.

Biz sağlık konusunu üç ana başlıktan oluşturduk. Bunlardan birisi görme engelli kadınların sağlık sorunlarıydı. Diğerleri sağlık hizmetini alma ve bu hizmete erişimdeki sorunlardı. Bir diğeri ise kadın olmaya özgü sorunlardı.

Sağlıkla ilgili bir sorun, sağlık sorunlarıyla ilgili bilgisizlikti ve bundan dolayı sağlık hizmeti aramada yetersizliklerin olmasıydı. Çözüm önerisi olarak gerek kamu ve özel sağlık kurum ve kuruluşları, gerekse sivil toplum örgütleri vasıtasıyla bireysel ya da kitle iletişim araçları kullanarak eğitim ve bilinçlendirmenin yapılmasıydı. Diğer bir sorun engelliliğin nedenleri ve önlenmesi konusunda bilinçsizlikti. Bununla ilgili çözüm önerileri kamuoyunu görme engelliliği ve nedenleri konusunda bilinçlendirmek, doğum öncesi bakım hizmetlerinin verilmesi, risk grubundakilerin yakın takibi ve danışmanlık hizmetinin verilmesi, engellilik nedenlerinin eğitime ve ders kitaplarına entegre edilmesi,

doğum sonrası dönemde engelli bireyin tespiti, sonrasında bireyin ve ailesinin gereksinim duyduğu konularda danışmanlık verilmesi ve ilgili bölümlere yönlendirilmesi ve bunların takip edilmesi gibi konuların birinci basamak sağlık hizmetlerinin programlarında yer alması. Yine riskli gruplarda genetik taramaların yaygınlaştırılması ve yapılması gerekliliği üzerinde duruldu. Televizyon programlarında ve sosyal konuları işleyen dizilerde bu konularla ilgili temaların işlenmesi konusu yer aldı. Bir diğer sorun sağlık güvencesi olmayanların hizmetlerden yararlanamamasıydı. Çözüm önerisi olarak da yine sağlık güvencesi olsun ya da olmasın tüm engellilerin sağlık hizmetlerinin devlet tarafından karşılanması önerisi getirildi.

Diğer ana tamamımız olan sağlık hizmeti alma ve erişimle ilgili sorunlarda ise sağlık kurumuna erişim en önemli sorundu. Bunun alt başlığı olarak da araç temini ve güvenli şekilde ulaşım vardı. Bunun için çözüm önerileri kurum ve kuruluşların, yerel yönetimlerin bu görevi üstlenmeleri, Alo Dost Hizmeti, sağlık personeli ya da gönüllülerin verdiği araç temini olabilir. Nereden bilgi alınacağına dair bilgilendirme olabilir ya da nereye, kime

danışılacağıyla ilgili danışmanlık olabilir. Yine bir sorun sağlık kurumlarına ulaşımında ya da sağlık kurumlarında yapılması gereken işlemlerde kendilerine yardımcı olabilecek ya da danışmanlık yapabilecek birilerinin ya da birimlerin olmamasından dolayı bağımlı olma. Bu nedenle sağlık sorununa çözüm aramada isteksizlik ya da hizmet almada yetersizliklerin olmasıydı. En sıkıntı duyulan konu bağımlı olmaydı. Bundan dolayı bağımsız hareket kurslarının yaygınlaştırılması, bu konuda ailelerin ve eğiticilerin eğitimi önerildi. Yine sağlık kurumlarında engellilere danışmanlık yapabilecek, işlerinde yardımcı olabilecek kişi ya da birimlerin olması ve bu kişilerin gerekli eğitimi alması, hastanelerde yapacakları işlemlerle ilgili bağımsızlıklarını arttırmak için sesli mesaj veren araçların olması ya da kabartmalı olarak yazılmış materyallerin olması önerildi. Bir diğer sorun sağlık hizmeti veren personelin engelliye yaklaşım ve iletişimde yetersizliğiydi. Çözüm önerisi olarak sağlık personelinin gerek eğitiminde gerekse hizmet içi eğitimde engellilerle ilgili sorunlara yer verilerek bilinçlendirilmesi sunuldu.

Üçüncü ana temamız, kadınların kadın olmayla ilgili sorunlarıydı. Bunlardan bir tanesi şiddetti. Sosyal

yaşam şiddeti ele almıştı. Biz biraz daha sağlık yönüyle ele almaya çalıştık. Şiddet oranının aslında çok fazla olduğu, ancak şiddetin tanımlanamadığı için olduğundan daha az görüldüğü sorunu vardı. Yine daha az eğitim görme, daha az istihdam edilme gibi faktörler de şiddet türü olarak sayılırsa, görme engelli kadınların sağlıklı kadınlara göre daha fazla şiddete maruz kaldığı söylendi. Çözüm önerisi olarak şiddetin türleri ve korunma yolları hakkında eğitim verilmesi gerektiği, bu konuda sesli ve kabartmalı eğitim materyallerinin geliştirilmesi önerildi. Kadın sağlığıyla ilgili bir diğer konumuz cinsel sağlık ve üreme sağlığıydı. Bununla ilgili sorunlar, ailede, okulda ve diğer kurumlarda görme engelli kadınlara cinsel eğitimin verilmemesi, aile ve toplum tarafından görme engelli kadınların cinselliğinin yok sayılması, gelişim dönemlerinin özelliklerine ilişkin bilgi verilmemesi ve hazırlanmaması olarak saptandı. Mesela menstrasyon, gebelik ya da doğum olayları hakkında bilgilendirilmemeleri ya da bu olaylara hazırlanmamaları. Bununla ilgili çözüm önerilerimiz ailelerin kız çocuklarının cinsel gelişim özellikleri hakkında eğitilmeleri, görme engellilerin gittiği okullarda cinsel

sağlık, üreme sağlığı özellikleri ve bu konuda aileyle işbirliği içinde olunması. Eğitim için sesli ve kabartmalı materyaller ile dokunarak öğrenebilecekleri maket gibi eğitim araçlarından yararlanılması. Basın yayın araçları aracılığıyla kamuoyunun cinsel sağlık, üreme sağlığı hakkında bilgilendirilmesi, cinsel sağlık ve üreme sağlığıyla ilgili uzmanlar tarafından danışmanlık verilebilecek telefon danışma hattının kurulması.

Bunlar bizim sağlıkla ilgili sorun ve önerilerimizdi. Bunların dışında bir de genel önerilerimiz vardı. Örneğin bu tür toplantılara görme engelli bireyler dışında diğer bireylerin de katılması istendi. Yine toplantılara yerel yönetimler, rehabilitasyon merkezleri, akademisyenler, RTÜK, Sağlık Bakanlığı, sağlık kurum ve kuruluşlarından alana hakim kişilerin katılması istendi. Çünkü hizmetlerin multi-disipliner olarak planlanması ve yürütülmesi gerekiyordu. Sağlık, biliyoruz ki tek bir disiplinin halledebileceği bir problem değil. Yine engellilerle ilgili yasalar, yönetmelikler, politikalar belirlenirken engelli kişilerden de mutlaka öneri, görüş, bilgi alınması, kararlara katılımlarının sağlanması istendi. Engelli sorunlarının daha iyi belirlenmesi ve daha güçlü ortaya

konulabilmesi için bilimsel ve sosyal çalışmaların yaygınlaştırılması önerildi. Kurum ve kuruluşlarda, özel şirketlerde engellilerle ilgili verilen hizmet içi eğitimlerde mutlaka bir engellinin bulunması. Yine yasalar ve yönetmelikler arasındaki uyumsuzluğun tekrar incelenerek düzeltilmesi, engellilerin sayısı, engelliliğin gruplandırılması ve durum tespiti yapılabilmesi için nüfus sayım formlarında buna ilişkin bölümlerin bulunması önerildi. Bir de bizim kurultayla ilgili üç tane önerimiz oldu. Bu kurultayların devamının sağlanması istendi. Bundan sonra yapılacak kurultayların bu kurultay deneyimlerinden faydalanılarak daha organize ve daha planlı bir şekilde yapılması ve burada ele alınan sorunların, çözüm önerilerinin muhakkak yayın haline getirilerek dağıtımının yapılması istendi. Biz dünden bu yana bunları konuştuk.

GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

İSTİHDAM ÇALIŞMA GRUBU

Yrd. Doç. Dr. Fatma YILDIRIM*

Hepinize öncelikle teşekkür etmek istiyorum. Toplantıyı düzenleyen kurumları, emeği geçen tüm dostları sevgiyle selamlıyorum. Bu toplantıya katılmam teklif edildiğinde, büyük bir mutlulukla görev telakki ederek kabul edeceğimi söyledim. Öncelikle, iki gündür süren bu kurultaydan, toplantılarda duyduklarım, dinlediklerim, paylaşımlarımızdan kişisel olarak çok etkilendiğimi söylemeliyim.

Grubumuz biraz hararetli, duygusal ve yoğun tartışmaların yaşandığı bir grup oldu ve çok duygusal anlar yaşadık, hep birlikte. Özel deneyimler paylaşıldı. Her birimizin bir şekilde duyduğu, ama bu kadar yakından izleme olanağına sahip olmadığımız deneyimlerin

* Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstriyel İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi

aktarılması hem çok canımızı acıttı hem çok bilgilendirdi hem de geleceğe dair ufuk açıcı öneriler sağladı. Öncelikle şu ortaya çıktı. Bizim grubumuzda tartışmaların başından itibaren gördüğümüz şu: Türkiye bir sosyal hukuk devleti, Anayasa’da yazılan metin çerçevesinde bir sosyal hukuk devleti, ama bu sosyal hukuk devletinin gereği yeterince yerine getirilmiyor. Dolayısıyla öncelikli olarak sosyal hukuk devleti anlayışı çerçevesinde insan onuruna yakışacak bir yaşam standardına erişmeyi sağlayacak gelir adaletinin sağlanması, daha adil ve eşit bir toplum düzeninin kurulması gerekiyor. Bu temel özellikler sağlanmadığı sürece çok geçici çözüm önerileriyle gündelik, kısa dönemlere ait çözüm önerileriyle sorunların çözümlenmediği, bugün için çözüm gibi görünen şeylerin birkaç yıl sonra önümüze sorun yumağı olarak çıktığı, sorun yumağını çözmek için çıkardığımız yeni yasaların, onlara ilişkin yönetmeliklerin daha da büyük sorunlara yol açtığı gibi pek çok konu grubumuzun tartışma konusu oldu.

Katılımcılarımız arasında çeşitli kuruluşlardan gelen arkadaşlarımız vardı. DPT, Özürlüler İdaresi Başkanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı,

İŞKUR, çeşitli sendika temsilcileri, Ankara Barosu gibi kurumlardan katılan arkadaşlar vardı. Yurdun çeşitli yerlerinden gelen arkadaşların kendi kişisel deneyimlerini bizimle paylaşmaları hepimizi çok cesaretlendirdi, umutlandırdı, üzdü. Pek çok karışık duyguyu bir arada yaşadık. Kişisel olarak şunu açık yüreklilikle söyleyebilirim ki, kadınlarımızın kendilerini bu kadar iyi ifade edebilmeleri beni hem akademisyen olarak hem de bir kadın olarak çok etkiledi. Kendilerinin bu kadar farkında olmaları, bu kadar mücadeleci olmaları, hayata bu kadar iyi tutunma arzusunda ve çabasında olmaları çok etkileyiciydi. Gündelik hayatın basit sıkıntılılarına kapılmadan örgütlenme çabası içinde olmaları çok etkileyici bir tabloydu.

Sorunların çözümünün temelinde, bunun kamusal bir sorumluluk olarak algılanması ve buna uygun politikaların geliştirilmesi anlayışı olmalıdır. Engellilere ilişkin sorunların çözümünün kamu eliyle yürütülmesi gereken temel bir sorun ve yükümlülük olduğuna hepimiz katılıyorduk. Bütün olanakları, yatırımları, kaynağı kamu sağlayacak, organizasyonu kamu yapacak, ilgili sivil toplum kuruluşları da uygulamaya katkı sağlayacak. Zaten

sivil toplum kuruluşları gönüllü çalışıyorlar, zaten emeklerini, yüreklerini koymuşlar. Engellilere ulaşma, onların sorunlarına ilişkin durumları ortaya koyma konusunda onlar zaten hazırlar, ama tek tek çözüm yolları aramak yerine kamusal, genel bir organizasyon çerçevesinde. Bu, ülke genelinde bütün illere, ilçelere, hatta köylere, kasabalara yayılacak bir örgütlenme biçimini gerektiriyor. Sivil toplum örgütlerinin de yardım ve katkılarıyla bu ancak bu şekilde yürütülebilir ama kaynağın kesinlikle kamu tarafından yaratılması gerekiyor. Ülkemizin ekonomik olanakları buna yeterli, sadece kaynakların nereye aktarılacağına ilişkin politika sorunu var. Gelir adaletinin sağlanması gerekiyor, gelir adaleti dengeli bir biçimde sağlanırsa tüm sorunlar kendiliğinden çözülecektir. Bunlar temel argümanlarımız.

Engellilerin sorunlarını çözmek için, insan onuruna yaraşır, kişisel gelişimlerini yükseltecek, kendi başına bağımsız bir şekilde ayakta durabilmelerini sağlayacak çözüm önerileri getirmemiz gerekiyor. Çalışma hayatıyla ilgili sorunlara ayrıca değineceğim. Eğer bireylerin kendi başlarına ayakta durabileceği şekilde bir sistem kurulmazsa engellilerin sorunlarını çözmek mümkün

değil. Şimdiki sistem nasıl işliyor; ailesinin yanında bakılıyor, ailesinin sağlık hizmetlerinden yararlanıyor, ailesinin gelirinden pay alıyor. Sürekli muhtaç vatandaşlar statüsünde bırakıyoruz engellileri. İhtiyaç sahibi olabiliriz ama muhtaç olmamalıyız. Sosyal devlet anlayışı bunu gerektirir. Bunu ortadan kaldırmak için de tüm kamu kurum ve kuruluşları, tüm sivil toplum örgütleri, bu konuyla ilgili bütün örgütlerin bir araya gelebilecekleri bir ağ kurulması gerekiyor. Bunlar içinde sosyal hizmet uzmanları olacak, psikologlar, psikolojik danışmanlar, sağlıkçılar, hukukçular olacak ve her ilde, ilçede bunlar örgütlenecek. Evlerde taramalar yapılarak, kişilerin ihtiyaçları evlerde tespit edilerek, ihtiyaçlarına göre evlerine yardım yapılmalı. Mesela eğitimde, sağlıkta bilgilendirilmesi gerekiyor ya da maddi bir şeye ihtiyaç duyuyorlar, bu tür yardımların ihtiyaç sahiplerinin buldukları yerlerde giderilmesi gerekiyor. Televizyonlarda gördüğümüz içler acısı durumların yaratılmaması gerekiyor. Belediyeler kişilere yardım yapıyorlar, kamyonlardan erzak atıyorlar. Bu görüntüler bütün insanları rencide eden durumlar. İhtiyaç sahiplerine, muhtaç demek istemiyorum, onları biz muhtaç duruma

düşürüyoruz duyarsızlığımız nedeniyle. Tüm ihtiyaç sahiplerinin ihtiyaçları yerinde giderilmelidir. Grubumuz genel olarak bu kararı aldı. Bunun dışında ayrıntılı olarak ek sorunlarımız var.

Öncelikle diğer gruptaki arkadaşların sunumlarından ve bizim gruptaki tartışmalarımızdan çıkardığım sonuç şu: Biz farklılıklarımızla bir arada yaşama kültürü edinmeliyiz. Bu sağlanmadığı sürece biz ne yaparsak yapalım bu sorunlar devam edecektir. Bütün çocuklara-ailelere bir arada yaşama kültürü edinebilecek ortamların sağlanması gerekiyor. Anaokullarına engelli çocuklar muhtemelen diğer çocuklarla birlikte gidemiyorlar, birlikte oynayamıyorlar. Toplumsal hayatı kapsayan tüm alanlarda, engelli olan olmayan bütün vatandaşların bir arada ortak paylaşım, hayatı ortak yaşayacak alanların düzenlenmesi gerekiyor. Filmlerde bir engelli çocukla diğer çocuklar birlikte oynuyor, ortak faaliyetlerde bulunuyor ama bunlara bizim gözümüzün alışabilmesi için medyaya daha çok iş düşüyor. Eğitim sistemine çok iş düşüyor. Bir arada yaşama kültürü için her ne yapılması gerekiyorsa onların yapılması gerekiyor. Önyargılar ancak bu şekilde giderilebilir. Çalışma

hayatına engellilerin girememesinin nedenlerinden birisi bu. İnsanlar bir engelliyle yaşamının ne demek olduğunu bilmedikleri için işe almak istemiyorlar. Ben hem akademik olarak hem de uzun yıllardır gönüllü olarak bu işlerin içerisinde çalışıyorum. Gerçekten başımıza ne geleceğini bilmediğimiz için yok sayarak ya da bir arada olmayı tercih etmeyerek o sorundan uzaklaşmaya çalışıyoruz.

Engellilerin ilköğretim eğitiminden başlayarak, formel eğitimden itibaren kendi bilgi ve yeteneklerine uygun işlere yerleştirilebilecek şekilde eğitim almaları gerekiyor. Belli meslek grupları sadece engellilere tahsis edilmiş gibi görünüyor. Mesela yasada şemsiye işçiliği diye bir iş tanımlanmış, yine santral memurluğu görme engellilere ilişkin en çok bilinen iştir. Grupta konuşurken çok çarpıcı bir örnek vardı. Santraldeki aletleri bozarsanız gerekçesiyle memur yapılmıyormuş bazı arkadaşlarımız. İŞKUR'un gönderdiği davetiyelerden birinde kadın işçiye sıva işi teklif ediliyor. Çok iyi eğitim almış görme engelli kadın arkadaşlarımız var ama kendi kişisel yetenekleri ve aldığı eğitime özgü işyerlerine yerleştirilmiyorlar.

Şimdi genel olarak sorun ve çözüm önerilerini bir arada sunmaya çalışacağım. Özellikle istihdam ile ilgili mevzuatın tek bir çatı altında birleştirilmesi gerekiyor. Çünkü her biri ayrı alanlarda yapılmış ve birbirinden bağımsız gibi görünüyor. İş hayatına atıldığımızda hepsi önünüze ayrı ayrı çıkıyor. Yasalar çıkarıldığında günlük hayatın sorunlarını çözecek tarzda yönetmeliklerin çıkarılması gerekiyor. Şu an var olan, özellikle yeni çıkarılan bir yönetmelikten çok muzdarip olduklarını ilettiler arkadaşlarımız. Engellilik derecelerinin yeniden belirlenmesine ilişkin bir yasa çıkarılmış, ona ilişkin bir yönetmelik var. O yönetmelikte eskiden %80 engelli olan birisi en fazla %30-%40 engelli çıkıyormuş. Bunun da ciddi bir hak kaybına yol açtığı konuşuldu. Dolayısıyla acilen ilk talep ettikleri konu bu yönetmeliğin en kısa sürede yeniden düzenlenmesiydi. Biz var olan ihtiyaçlar en iyi nasıl karşılanır diye düşündük. Mutlaka bu yasa ve yönetmeliklerin çıkarıldığı komisyonlarda ilgili özür gruplarından temsilcilerin bulunması gerekiyor. Alınan kararlar gündelik hayata geçirilirken çok ciddi pratik sonuçları ortaya çıkıyor ve bütün vatandaşlarımız bundan muzdarip oluyor. Bunları ortadan kaldırmak için ilgili sivil

toplum kuruluşlarının, o konu ile ilgili uzman çalışanların, akademisyenlerin bir araya gelip bunları çözecek çözüm önerileri getirmeleri gerekiyor.

İkinci sorun olarak tespit ettiğimiz durum, denetim mekanizmalarının yeterince işlemeyişi. Çok güzel yasalar çıkıyor olabilir ama, uygulamaya geçtiğinde bir takım aksaklıklar ortaya çıkıyor ve bunların denetiminin iyi bir biçimde yapılmadığı görülüyor. Denetimlerde müfettişlerin engelliler konusunda sorunları çok iyi bilmesi gerekiyor. Dolayısıyla bütün müfettişlerin engellilere ilişkin hizmet içi eğitimden geçirilmesi gerekiyor. Engellilerin de bizzat o denetim mekanizmalarının içinde yer alma istekleri var. İl ve ilçelerde sivil toplum kuruluşlarıyla insan hakları komisyonları oluşturuldu biliyorsunuz. Bu tarzda bir komisyon oluşturulabilir. Bu komisyonlar eşliğinde iş yerlerine gidilip denetimler yapılmasının daha etkin olacağı söyleniyor. Şimdi yasal düzenlemelerde bir takım değişiklikler oldu işyerlerinde; engelli ve eski hükümlü, terör mağdurlarının çalıştırılmasıyla ilgili. Engellilerle ilgili olarak kota, 50 ve üzeri işçi çalıştıran işyerlerinde %3 oranında, kamu sektöründe %4 oldu. Bu kotanın

uygulanması gerekiyor. Bu kotanın görme engelli kadınlar açısından şöyle bir sorun yarattığı ifade edildi. Kotanın, öncelikle ortopedik engellilerle doldurulduğu, görme engellilere çok az şans tanındığı belirtilerek, grubumuzdan şöyle bir teklif geldi: Eşit ve dengeli bir dağılım ile bu kotanın doldurulması gerekiyor. Bu kotanın uygulanmasının sıkı bir denetiminin yapılması, kotayı aşan işyerlerine de özel teşviklerin sağlanması gibi öneriler sunuldu. İşyerlerini sadece cezalandırmak değil teşvikler sağlanarak engelli çalıştırmaya özendirmek de gerekiyor. Hayırsever vatandaşlarımız, hayırsever iş sahipleri burslar sağlayarak bir takım imkanlar sağlayabilir ama, bu kota ülkemiz açısından önemli ve mutlaka sürdürülmesi gereken bir husus. Öğrencilik hayatınızda belki hatırlarsınız, Maliye Bakanlığı ya da Sağlık Bakanlığı öğrencilere okul bittikten sonra istihdam garantili burslar sağlardı. İşverenler bunu rahatlıkla yapabilirler. Engelli öğrencilere burs sağlayabilirler ama bunu iş garantisiyle yapabilirler. Gidersiniz o firmada çalışırsınız bursun karşılığı olarak. Karşılıksız burs, sizi muhtaç duruma düşürdüğü için çok olumlu bir psikolojik ortam yaratmıyor aslında. Kotayı doldurmayan işyerleri

mutlaka sivil toplum kuruluşlarında oluşturulan bir merkezle denetlensin diye bir önerimiz var. Engellilerin mesleki bilgi ve yetenekleri konusunda, işverenlerin yanında çalışan personelin mutlaka eğitilmesi gerekiyor ki önyargılar ortadan kalsın, bir engelliyle aynı iş ortamında olmak nasıl bir şey, onun tahayyülünü kurabilsin insanlar.

Başka bir sorun olarak da, engelli memur kadrolarının birçoğunun boş olduğu ve sınavların yapılmadığı söylendi. Özellikle sınavlar yapılsa bile sınavlarda yapılan çeşitli yolsuzluklar, sınav danışmanlarının kötü davranışları ya da ihmalkârlıkları gibi çok özel deneyimler aktarıldı. Üniversite sınavına giren bir arkadaşımıza verilen danışman bir soruyu sekiz kez okumak durumunda kalıyor. Sonuç olarak arkadaşımız o soruda başarısız oluyor. Kendi yakınım bu işe girecek diyerek görme engelli arkadaşımızın doğru bildiği cevapları işaretlemeyen danışmanlar bulunuyormuş. Bu tarz pek çok can yakıcı sorun yaşandığına tanık olduk. Dolayısıyla bunların ortadan kaldırılabilmesi için bu işi ÖSYM'nin yapması gerekiyor. Fakat bu KPSS sınavlarının yerleştirme aşamasına gelindiğinde, engellilerin yaşadıkları bölgelerde istihdam edilmesinin

sağlanması gerekiyor. Hangi bölgelerde ne kadar engelliye ihtiyaç var, ne kadar işe ihtiyacı olan istihdama hazır engelli var, bunların sayısı tespit edilip buldukları illerde çalışma olanaklarının sağlanması gerekiyor. Biraz önce sözünü etmiştim, şemsiye işçiliği gibi bir iş tanımlanmış. İş gücü piyasasına uygun iş tanımları yapılmalı ve engelliler buna yönelik eğitilmelidir. Bunu yaparken İŞKUR sorumluluk almalı ve istihdam garantili mesleki eğitim kursları açmalıdır.

Diğer önemli nokta, korumalı işyerleri yönetmeliği çıkmış. Fakat bunların düzenlemesine ilişkin yeni bir yasa gerekiyor. Mali ve teknik destek yasasının hazırlığı var, bunun bir an önce hazırlanması ve hayata geçirilmesi için çaba sarf edilmelidir. Diğer önemli bir öneri, belirli işlerin ve mesleklerin kota kapsamında görme engellilere tahsis edilmesi. Diyelim ki santral memurluğu var, ya da görme engelli kadınların yapabileceği başka türden bir iş var, o iş için boş kadro varsa öncelikli olarak görme engellilerin orada istihdam edilmesi gerekir. Bu şu demek değil; diyelim ki hukuk mezunu bir görme engelli orada hukuk müşavirliği yapabilecekken santral memuru yapılmayacak. Düz memur alıyorsanız eğer, santral memuru olarak orada

hizmet içi eğitimle çok güzel bir şekilde eğitebilirsiniz. Ama daha nitelikli eğitim almış görme engelli kadınların daha iyi iş yerlerine yerleştirilmesi gerekiyor. Avukat arkadaşlarımızdan birisi güzel bir öneride bulundu. Biliyorsunuz her yıl AB ülke raporu hazırlanıyor ve bir karnemiz oluşuyor. O karnenin oluşmasında bizim de katkılarımız olmalı. ‘Bizim durumumuz şudur’ bunun tespitini yapmak için ülke raporlarına alternatif bir rapor hazırlanarak AB’ye sunulabilir.

Kendi işyerlerini kurmak isteyen engelli kadınlarımız için kredi olanaklarının kolaylaştırılması talebi dile getirildi. Kredi, geri ödemeleri çok uzun vadeli olmalı. Ama bunun denetiminin çok iyi yapılması gerekiyor. Çünkü bu kötüye kullanıma müsait bir konu. Krediyi görme engelli bir kadın alır gibi görünür, başkaları o işi yürütür ve yine kadınımsız kendi evinde oturur, hiç bir iş yapamaz halde kalabilir.

Özürlüler İdaresi Başkanlığı ve DPT önderliğinde “Ulusal Engelliler Veri Tabanı Projesi” başlıklı bir proje hazırlanmış ve 2008 yılında hayata geçecek olması

memnuniyet vericiydi. Özürlüler İdaresi Başkanlığı'nın internetteki ana sayfasından takip edilebileceğini öğrendik.

Engellilerin sendikalarda örgütlenmeleri, desteklenmeleri ve engellilik konusunda sendikalara yönelik eğitim çalışmalarının, seminerlerin düzenlenmesi grupta konuşulan konulardan biriydi. Bu gerçekten önemli bir konu, çünkü örgütlü olmadığımız sürece hiçbir hakkımızı tek başımıza savunmamız mümkün değil. Bugün bu çalışmanın yapılıyor olması, tamamen Altınokta Körler Derneği'nde örgütlenmiş olmakla ilgilidir. Sendikaların engelliler konusunda özel çalışmalar yapması gerektiği konusu gündeme gelen bir başka konuydu.

Engellilerin istihdamı konusunda yapılacak düzenlemelerde gerek kamu gerek özel sektör, işçi, işveren kesimlerinin bir araya gelmesi sağlanmalı. Cezai yaptırımların yanında ödüllendirmenin de söz konusu olması gerekmektedir. Kooperatif kurma konusunda gruba sunduğum öneri kabul edildi. Gerek istihdam imkânlarını, üyelerini belirlemek ve onu işe hazır hale getirmek için, gerekse kendi üretimlerini yine kendilerinin yapması için iş kooperatifi kurma girişimleri, devletin öncülük edeceği bir yöntem olarak belirlenmeli. Biliyorsunuz birlikten

kuvvet doğar görüşünden hareketle kooperatifler kurarak, pek çok el emeğinizi değerlendirebilirsiniz. Çok iyi eğitimler almamış olabiliriz hepimiz ama, mutlaka değerlendirilebilecek, becerilerimizi ortaya çıkarabilecek girişimlerde bulunmamız gerekiyor.

Sonuç olarak, engellilere yönelik politikalar geliştirirken belirli önceliklerin temel alınması gerektiğini belirtmek isterim. Bu konunun kamusal bir sorumluluk olarak ele alınması gerekir. Engellilere ilişkin yapılacak işler, sadece bireylere veya sivil toplum kuruluşlarına bırakılmayacak kadar önemli ve ağır sorumluluklar gerektirmektedir. Hepimize güzel, daha eşit ve adil bir dünya, daha huzurlu, daha sağlıklı bir yaşam diliyorum.

GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

**KURULTAY KAPANIŞ
KONUŞMALARI**

GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Şule AKDAĞ*

Sevgili konuklar, çok değerli katılımcılar ve sevgili kadın arkadaşlarım. Böyle bir konuşmayı bana önerdikleri zaman çok memnun oldum. Ben kadınların mücadele edip de kazanamayacağı bir şey olacağına inanmıyorum. Yeter ki umutlarımızı kaybetmeyelim. Biz engelli kadınlar olarak bir şeyleri isteyeceğiz, ardından takip edeceğiz. İstedim olmadı, bana tekrar bir şey teklif etmediler demeyeceksiniz, ta ki alana kadar bırakmayacağız. Şöyle küçük bir paylaşım ile konuşmayı sonlandırmak istiyorum. Ben yıllar önce çok özel ve güzel bir kadından telefon almıştım. Demişti ki bana; ‘senin birçok projen var, neden bunları şurada burada sunmuyorsun’. Adı Sultan Hanım’dı. Onun vermiş olduğu kadın dayanışma ruhuyla ben böyle bir işe başladım. Şimdi de Türkiye Körler Federasyonu’nda arkadaşlarla birlikte bu çalışmalarını yürütüyoruz ama bu Kurultayı çok kıskandım. Çünkü biz Türkiye Körler Federasyonu olarak anneler günü ile ilgili bir etkinlik düzenlemiştik. Maalesef üç nedenden dolayı katılımı

* Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Natoyolu Toplum Merkezi

göremedik. Çok az katılım oldu il dışından. Bu nedenlerden bir tanesi erkek egemen anlayışın olması ve erkek arkadaşların duyarlı davranmayıp kadın arkadaşlara bunu duyurmamasıydı. İkincisi kadın arkadaşların bu etkinlikler için yeteri kadar mücadele edip, biz katılmak istiyoruz dememesi. Son neden ise, parasızlık nedeniyle arkadaşların birçoğunun buraya gelememesiydi. Orada da çok güzel şeyler konuşuldu. Ben kadın arkadaşlardan şunu rica ediyorum. Arkadaşlar ne olur biz sizinle birlikte varız ve asla yalnız kalmak istemiyoruz. Türkiye Körler Federasyonu'nun etkinliğinde ya da başka bir kadın etkinliğinde ne olursa olsun öğrenin, bu etkinliklere katılmaya çalışın. İşte burada çok az kişi yönetim kurullarında üye, onun için yeterli değılim kelimesini kullanmamanızı istiyorum. Yapamadıklarınıza değıl yaptıklarınıza sahip çıkın yeter, çünkü hepimiz gerçekten çok güçlü kadınlarız. Ben binlerce kendine güvenen çok güzel konuşan insanlarla birlikte oldum, çok mutlu oldum. Umarım bundan sonraki kurultaylarda görüşürüz. Mesela sosyal yaşamın alt başlıklarıyla ilgili ya da istihdamın alt başlıklarıyla ilgili konuşmalar yaparız. Bir de kadınlara değıl de görme engellilere yoğunlaşmışız. Ama şu var, kendimizi ifade etmek de bir ihtiyaç. Kendilerini ifade eden arkadaşlar, inanıyorum ki bu ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra çok farklı uygulamalara geçebilirler. Farklı bir konuşma hazırlamıştım ama çok heyecanlıyım. Saygı ve sevgiyle önünüzde eğilmek istiyorum. Hepinizi çok seviyorum, birlikte mücadele edelim.

Fatma KARAKOÇ*

Sayın Genel Müdürüm, Sayın Genel Başkanım, sivil toplum kuruluşlarımızın Sayın Başkanları, Değerli Konuklarımız,

Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ve Altınokta Körler Derneği'nin işbirliği ile düzenlenen Görme Engelli Kadınlar Kurultayı'nın sonuna geldik. Son derece güzel geçen bu kurultay ile biz aslında güçlerimizi birleştirmenin güzel bir örneğini sergiledik. Bu nedenle Genel Müdürlüğümüz adına sizlere ayrı ayrı teşekkürlerimizi sunmak istiyorum.

Davetimizi kabul ederek, ülkemizin dört bir yanından, Altınokta Körler Derneği şubelerinden kurultayımıza katılan konuklarımıza çok teşekkür

* Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Kadının Ekonomik Statüsünü Güçlendirme Daire Başkanı.

ediyoruz. Kamu kuruluşu temsilcilerimize ve her etkinliğimizde olduğu gibi kurultayımızda da bizlere desteklerini veren sivil toplum kuruluşlarımızın değerli yöneticilerine ve üyelerine çok teşekkür ediyoruz. Çok yoğun iş programlarına rağmen iki gündür bizlerle birlikte olan, ilgilerini desteklerini gördüğümüz grup yöneticilerimize izninizle ayrı ayrı teşekkürlerimizi ileticeğim. Sayın Yrd.Doç.Dr. Filiz BİLGE'ye, Sayın Yrd.Doç.Dr. Fatma YILDIRIM'a, Sayın Araş. Gör. Fatma GÖZÜKARA'ya, Sayın Doç.Dr. Kasım KARATAŞ'a ve grup raportörlerimize çok özel teşekkürlerimizi iletiyorum.

Kurultay hazırlıklarının mutfağında birlikte uyum içerisinde çalıştığımız Altınokta Körler Derneğinden Sayın Zeynep YILDIRICI ve Sayın Sultan KARATAŞ'a, organizasyon süresince bizlere her türlü teknik desteği veren Başkent Öğretmenevi yönetici ve çalışanlarına, başarılı çalışmalarını için uzman yardımcılarımıza teşekkür ediyorum.

Kurultay nedeniyle sizlerle birlikte olmaktan duyduğumuz mutluluğu bir kez daha ifade ederken, hepimize sağlıklı, huzurlu bir yaşam diliyorum.

SONUÇ BİLDİRGESİ

Toplumsal eşitsizliklerden ve gelir dağılımındaki adaletsizlikten kaynaklanan sorunları engelliler ve kadınlar daha yoğun yaşamaktadır. Özellikle engelli kadınlar için bu durum daha da ağırlaşmaktadır.

Bu kurultayda toplumsal yaşam içerisinde tüm engellilerin yaşadığı sorunlar dikkate alınmış olmakla birlikte görme engelli kadınların sorunları üzerinde odaklanılmıştır.

Engellilerin sorunlarını çözmek için sosyal hukuk devleti anlayışı çerçevesinde daha adil bir gelir dağılımı ve eşit bir toplum düzeninin kurulmasına yönelik düzenlemeler yapılmalıdır.

Engellilere yönelik politikalar geliştirirken temel olarak bunun kamusal bir sorumluluk olduğu bilinciyle hareket edilmelidir. Engellilere ilişkin yürütülecek faaliyetler yalnızca iyiliksever vatandaşların-sivil toplum kuruluşlarının insafına ve vicdanına bırakılmayacak kadar önemli ve ağır sorumluluklar gerektirmektedir.

Engellileri “muhtaç, düşkün” konumunda bırakmayarak, toplum içinde eşit vatandaşlar, “hak” ve “ihtiyaç” sahibi bireyler olarak değerlendirilerek, düzenlemeler bu bakış açısıyla yapılmalıdır.

POLİTİKA ÖNERİLERİ

- Görme engelli kadınların insan onuruna yaraşır bir yaşam standardına erişmesi, kişisel gelişimlerine ve kendi başına bağımsız bir şekilde ayakta durabilmelerine olanak tanıyacak düzenlemeler yapılmalıdır.
- Tüm kamu kurum ve kuruluşları, tüm sivil toplum örgütleri, bu konuyla ilgili bütün örgütlerin bir araya gelebilecekleri ve bu taraflar arasında Özürlüler İdaresi Başkanlığı bünyesinde eşgüdüm sağlayabilecek bir ağ kurulmalıdır.
- Farklılıklarımızla bir arada yaşama kültürünü geliştirebilmek ve engellilere yönelik önyargıların ortadan kaldırılması için, toplumsal hayatı kapsayan tüm alanlar, engelli olan/olmayan bütün vatandaşların

bir arada yaşamasını ve kaynaşmasını sağlayacak şekilde düzenlenmelidir.

EĞİTİME İLİŞKİN POLİTİKA ÖNERİLERİ

- Milli Eğitim Bakanlığı tarafından anasınıfından ilköğretime, ilköğretimden ortaöğretime, ortaöğretimden üniversiteye geçiş programları hazırlanmalı ve ilgili kurum ve kuruluşların işbirliğiyle uygulanmalıdır.
- Görme engelli bireylerin çocukları için okul öncesi eğitim hizmetleri yaygınlaştırılmalıdır.
- Aile danışmanlığı çerçevesinde engelli çocuğa sahip ailelere ve yakın çevrelerine yönelik eğitim hizmetleri yaygınlaştırılmalıdır.
- Eğitim sisteminin her kademesinde görme engelli sınıf öğretmenleri görevlendirilmelidir.
- Görme engelli bireylerin eğitim hizmetlerine erişemediği bölgelere gezici öğretmen uygulaması yoluyla hizmet götürülmelidir.

- Milli Eğitim Bakanlığı tarafından açık ilköğretim ve lisede öğrenim gören görme engelliler için kabartma yazılı kitaplar bastırılmalıdır.
- Eğitim sisteminin her kademesinde görme engelli öğrencilere uygun ders ortamı hazırlanmalı ve öğretimsel uyarlamalar yapılmalıdır.
- Görme engelli bireyler için rehabilitasyon merkezleri, dijital kütüphaneler ve bilgisayar eğitimleri yaygınlaştırılmalıdır.
- Lise ve üniversite sınavında okuyucu olarak edebiyat öğretmenleri görevlendirilmelidir.
- Görme engelli kadınlara yönelik olarak kadın olmak, bedenini tanımak, çocuk eğitimi, ev idaresi gibi konularda verilen eğitimler yaygınlaştırılmalıdır.
- Görme engelli kadınlara yönelik kişisel gelişim ve koçluk eğitimleri yaygınlaştırılmalıdır.
- Görme engelli kadınların yaşamını kolaylaştırmaya yönelik “el kitabı” hazırlanmalıdır.

- Örgün eğitim kapsamında görme engellilere verilen günlük yaşam ve iletişim becerileri ile bağımsız hareket eğitimleri pratiğe aktarılmalıdır.
- Az gören ve sonradan görme engelli olan bireylere psikolojik danışmanlık merkezleri açılmalıdır.
- Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ilgili kamu kurum ve kuruluş personeline yönelik olarak görme engellilerin eğitimi konusunda eğitim verilmelidir.
- Görme engellilerin yaşamının kolaylaştırılması için belediyelerle işbirliği yapılmalıdır.
- Görme engelli bireylere karşı toplumsal tutumun değiştirilmesi için medya aracılığıyla programlar hazırlanmalıdır.

İSTİHDAMA İLİŞKİN POLİTİKA ÖNERİLERİ

- Her biri ayrı alanlarda yapılmış ve birbirinden bağımsız gibi görünen mevzuat tek bir çatı altında birleştirilmeli ve yasal düzenlemeler hazırlanırken ilgili tüm

kurumların görüşü alınmalı ve özellikle yönetmelikler günlük hayatın sorunlarını çözecek tarzda olmalıdır.

- Denetim mekanizmalarının etkin bir şekilde işlemesi için, denetimlerde görev alan müfettişlerin engellilere ilişkin hizmet içi eğitimden geçirilmesi gerekmektedir. Ayrıca engellilerin de bizzat o denetim mekanizmalarının içinde yer almaları yararlı olacaktır.
- Engelli çalıştırmayla ilgili olarak kota uygulamasının sıkı bir denetiminin yapılması, kotayı aşan işyerlerine de özel teşviklerin sağlanması yerinde olacaktır. Ayrıca, engellileri bu kotalara göre istihdam ederken engel türüne göre eşit ya da dengeli bir dağılımın sağlanmasına özen gösterilmesi uygun olacaktır. Var olan 50 ve daha fazla kişi çalışan işyerlerinde kota uygulanmasına ilişkin düzenleme engelliler lehine yeniden gözden geçirilmelidir.
- Kamuda boş olan engelli kadro sınavları ÖSYM tarafından yapılarak yansızlık sağlanmalıdır. KPSS ile yerleştirme yapılırken engelliler yaşadıkları bölgelerde istihdam edilmelidir.
- Engelliler için iş tanımları iş gücü piyasasına uygun olarak yapılmalı ve görme engelli kadınlar buna yönelik eğitilmelidir. Bunu yaparken İŞKUR sorumluluk almalı

ve istihdam garantili mesleki eğitim kursları açmalıdır. Görme engelli kadınlara yönelik olarak İŞKUR tarafından yapılan davetlerin kişilerin özelliklerine uygun olmasına özen gösterilmelidir.

- Görme engelli kadınların eğitimlerine uygun pozisyonlarda istihdam edilmeleri sağlanmalıdır.
- İş yerlerinde engellilere yönelik ön yargıların ortadan kalkması için engellilerin mesleki bilgi ve yetenekleri konusunda ilgili kuruluşlarca işverenler, yöneticiler ve diğer çalışanlar eğitilmelidir.
- Korumalı işyerleri yönetmeliğinin düzenlemesine ilişkin yasal düzenleme ivedilikle yapılmalıdır.
- Engellilerin sendikalarda örgütlenmeleri desteklenmeli ve engelliler konusunda sendikalara yönelik eğitim çalışmaları, seminerler düzenlenmelidir. Sendikalarda engellilere yönelik birimlerin kurulması ve etkin bir şekilde işlerliği sağlanmalıdır.
- Görme engelli kadınların iş kooperatifleri kurma girişimleri devletin öncülük edeceği bir yöntem olarak belirlenmelidir. Bu kooperatifler yoluyla istihdam olanaklarının belirlenmesi, kooperatif üyelerine bu olanakların bildirilmesi, görme engelli kadınların iş

hazır hale getirilmesi, ayrıca kendi üretimlerini yine kendilerinin yapmaları desteklenmelidir.

SAĞLIĞA İLİŞKİN POLİTİKA ÖNERİLERİ

- Görme engelli kadınlar sağlık sorunları ile ilgili bilgisizliğe bağlı olarak sağlık hizmetine erişememekte, büyük çoğunlukla sağlık güvenceleri olmadığı için hizmetlerden yararlanamamaktadır. Sağlık güvencesi olsun ya da olmasın tüm engellilerin sağlık hizmetleri devlet tarafından karşılanmalıdır.
- Sağlık kurumlarına ulaşım ve bu kurumlarda yapılması gereken işlemler konusunda yardımcı olacak, danışmanlık yapabilecek kişiler/birimlerin varlığı son derece önemlidir. Bu birimlerin yetersizliği görme engelli kadınları bağımlı kılmakta, bu nedenle de sağlık sorununa çözüm aramada isteksizlik ya da hizmet almada yetersizlik ortaya çıkmaktadır. Bu sorunun çözümü için sağlık kurumlarında görme engelli kadınlara danışmanlık yapacak ve işlemlerde yardımcı olacak kişiler

görevlendirilmeli, birimler kurulmalı ve bu kişiler eğitilmelidir.

- Görme engelli kadınların hastanelerde yapacakları işlemlerle ilgili bağımsızlıklarını artırmak için sesli mesaj veren araçlar yer almalı, kabartmalı yazılmış materyaller geliştirilmelidir.
- Doğum öncesi bakım hizmetlerinin verilmesi, risk grubunda olan ailelerin yakın takip edilmesi ve danışmanlık verilmesi sağlanmalıdır.
- Doğum öncesi dönemde engelliliğin önlenmesi ya da doğum sonrası dönemde engelli bireyin tespiti, sonrasında bireyin ve ailesinin gereksinim duyduğu konularda danışmanlık hizmeti verilmesi ve ilgili bölümlere yönlendirilmesi ve takip edilmesi gibi konular birinci basamak sağlık hizmetleri programlarında yer almalıdır.
- Riskli gruplarda genetik taramalar yaygınlaştırılmalıdır.
- Sağlık personelinin gerek eğitiminde gerekse hizmet içi eğitiminde engellilerle ilgili sorunlara (iletişim, duyarlılık, yaklaşım...) yer verilerek bu konuda bilinçlenme sağlanmalıdır.

- Şiddetin türleri ve korunma yolları hakkında eğitim verilmelidir. Bu konuda sesli ve kabartmalı eğitim materyali geliştirilmelidir.
- Aileler, kız çocuklarının cinsel gelişimi hakkında eğitilmelidir.
- Alo Dost Hizmeti – Sağlık personeli ya da gönüllerin verdiği hizmetler tanıtılmalıdır. (Araç temini, nereden hizmet alınacağı, kime, nereye başvurulacağı)
- Bağımsız hareket kursları yaygınlaştırılmalı, bu konuda ailelerin ve eğiticilerin eğitimi yapılmalıdır.
- Görme özürülülerin gittiği okullarda cinsel sağlık/üreme sağlığı ve sorunları hakkında eğitim verilmeli ve bu konuda aile ile işbirliği içinde olunmalıdır.
- Eğitim için sesli ve kabartmalı materyaller ile dokunarak öğrenebilecekleri maket gibi eğitim araçlarından yararlanılmalıdır.
- Engellilik nedenleri eğitime ve ders kitaplarına entegre edilmelidir.
- Gerek kamu ve özel sağlık kurum ve kuruluşları, gerekse sivil toplum örgütleri vasıtasıyla bireysel ya da kitle iletişim araçları kullanılarak kamuoyu görme

engelliliği ve nedenleri konusunda eğitilmeli ve bilinçlendirilmelidir.

- Aile danışma merkezleri kurumsallaştırılmalı ve yaygınlaştırılmalıdır.
- Televizyon programlarında ve sosyal konuları işleyen dizilerde bu konularla ilgili temalar işlenmelidir.
- Basın yayın organları aracılığı ile kamuoyu cinsel sağlık/üreme sağlığı hakkında bilgilendirilmelidir.
- Cinsel sağlık/üreme sağlığı ile ilgili uzmanlar tarafından danışmanlık verebilecek telefon danışma hattı kurulmalıdır.

SOSYAL YAŞAMA İLİŞKİN POLİTİKA ÖNERİLERİ

- Görme engelli kadınlar, sosyal yaşama uyum ve katılımında önemli yeri olan aile yaşamı, aile içi ilişkiler, arkadaşlık ve komşuluk ilişkileri alanlarında özel olarak eğitilmeli ve desteklenmelidir.
- Görme engelli kadınların yaşama katılmalarını kolaylaştıracak önlemler alınmalıdır. Dışarıdaki yaşamı zorlaştıran en önemli sorunlardan biri trafikte

yaşanan güçlüklerdir. Sürücü kurslarına hazırlık kitaplarında, beyaz baston yer almalıdır.

- Görme engelli kadınların iletişim becerilerinin yükseltilmesi sosyal yaşama uyum ve katılımı olumlu yönde etkileyecektir. Bu nedenle iletişim becerilerini geliştirecek eğitimlere ağırlık verilmeli, görme engelli kadınlar arasında iletişimi güçlendirecek önlemler alınmalıdır. Bu bağlamda bilgisayar ve internet kullanan kadınların sayısı artırılmalıdır. Görme engelli kadınlar arasında e-posta grubu oluşturulmalıdır.
- Fiziksel çevrenin erişilebilir olması, sosyal yaşama uyumun ve katılımın en önemli destekleyici unsurlarından biridir. Çevrenin uluslararası standartlar göz önünde tutularak erişilebilir kılınması için gerekenler yapılmalıdır.
- Görme engelli kadınların sosyal yaşama uyumu ve katılımında bağımsız yaşam becerileri edinmiş olmaları son derece önemlidir. Özellikle örgün eğitim olanaklarından yararlanamayan yetişkinler ile sonradan görme yetersizliğinden etkilenen yetişkinlerin bağımsız yaşam becerileri kazandıkları

ortam sosyal rehabilitasyon merkezleridir. Bu bakımdan biri Ankara'da, diğeri İstanbul'da olan iki sosyal rehabilitasyon merkezinin sayısı Türkiye'nin her yerinden kolayca erişilebilecek şekilde çoğaltılmalıdır. İstanbul'daki Körler Rehabilitasyon Merkezi'nin kapatılmaması için gereken önlemler alınmalıdır.

- Görme engelli kadınların bir tüketici olarak bazı özel gereksinimleri bulunduğu göz ardı edilmemeli ve tüm alışveriş merkezlerinde gereken duyarlılık gösterilmelidir.
- Sosyal yaşamın önemli boyutlarından biri de kültür ve sanat yaşamıdır. Kültür ve sanatın sosyal yaşama uyum ve katılımındaki etkisi dikkate alındığında kadınların bu alandaki fırsat ve olanakları kullanmalarının önemi daha belirgin olarak ortaya çıkmaktadır. Görme engelli kadınlara neredeyse kapalı olan bu alana ilişkin olarak kolaylaştırıcı, destekleyici ve motive edici önlemler alınmalıdır.
- Tüm kadınlar gibi engelli kadınlar, elbette görme engelli kadınlar da siyasal yaşamın aktif bir ögesi olamamaktadırlar. Oysa siyasal yaşama aktif katılım

sağlanmadan, sorunların çözümüne katılım olanaklı değildir. Siyasal yaşamın her düzeyinde kadınların, özellikle engelli kadınların katılımını arttırmayı amaçlayan girişimler desteklenmelidir.

- Siyasal yaşama katılmanın en etkili yollarından birisi de engelli örgütleri başta olmak üzere sivil toplum örgütleri içinde yer almak, bu örgütler içerisinde kadınların sayısını ve etkisini arttırmaktır. Günümüzde bu açıdan mevcut durum iç açıcı değildir. Sivil toplum örgütlerinde kadın sayısını ve etkisini (daha çok yönetim görevlerinde bulunmak gibi) arttırmak için çaba harcanmalıdır.
- Görme engelli kadınların spor yapma olanakları son derece sınırlı olduğundan, spor merkezlerinde engelli kadınların da rahatça spor yapabilmelerine olanak sağlanmalı, dışlayıcı, ayrımcı tutumlar sergilenmemelidir.
- Engelli kadınları şiddet ve istismardan koruyacak önlemler arasında kadınların bilinçlendirilmesi, eğitilmesi, şikayet mekanizmalarının iyi tanımlanması ve işletilmesi, toplumda şiddet karşıtı duyarlılık yaratma çabalarına hız verilmesi gerekir.

- Bir toplumda hakların temelinde yatan en temel güvence hak arama bilincinin gelişmiş ve hak arama olanaklarının rahatça kullanılabilmesi olacaktır. Engelli kadınların da kendilerine verilen hakları sonuna kadar arayabilmesi, talep edebilmesi hakların yaşama geçirilmesinin en önemli güvencesi olacaktır. Bu nedenle engelli kadınlar hakları ve haklarını arama yolları konusunda eğitilmeli ve bilinçlendirilmelidir.
- Medyanın sosyal yaşama uyum ve katılımındaki etkisi inkar edilemez. Medyanın genel olarak engelli sorunlarına, özel olarak da kadın ve engelli kadın sorunlarına, gereksinimlerine karşı duyarlı, tutarlı, sağlıklı bir yaklaşım geliştirmesi için medya sahiplerinin, yöneticilerinin, çalışanlarının eğitilmesi ve bilinçlendirilmesi gerekir. Engelliler arasında sağlıklı bir medya okur-yazarlığı geliştirilmesi için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

ÇALIŞMA GRUPLARI KATILIMCI LİSTESİ

EĞİTİM ÇALIŞMA GRUBU

Şermin AKSOY	Emek Soroptimist Kulübü
Cenk AKTAN	Türkiye Körler Vakfı
Aynur ALGÜL	Beyazay Derneği
Ayşe Hale BACAĞOĞLU	Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Emel TERZİOĞLU BARIŞ	Milli Eğitim Bakanlığı, Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü
Songül BAYLAS	Altınokta Körler Derneği, Bingöl Şubesi
Memnune BULUT	Altınokta Körler Derneği, Trabzon Şubesi
Ayşe BÜGELEK	Beyazay Derneği

GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Nuray COŞKUN	Özürllüler İdaresi Başkanlığı
Yaşar COŞKUN	Oran Soroptimist Kulübü
Müge ÇELİKCAN	Milli Eğitim Bakanlığı, OrtaÖğretim Genel Müdürlüğü
Gülay DEMİRCİ	Uygar Görme Engelliler
Emel DUMAN	Altınokta Körler Derneği, Kırıkkale Şubesi
Arzu DUMAN	Altınokta Körler Derneği, Gaziantep Şubesi
Niyazi ECE	Altınokta Körler Derneği
Ayfer YILDIRIM ERİŞKİN	Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü
Ülfet EROĞLU	Altınokta Körler Derneği
Nihal EROL	Altınokta Körler Derneği, Trabzon Şubesi
Hasan GENCER	Milli Eğitim Bakanlığı, Çıraklık ve Yaygın

GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Fatma Ülkü GER	Altınokta Körler Derneği, Fethiye Şubesi
Kıymet GÜNEŞ	Altınokta Körler Derneği, Gaziantep Şubesi Eğitim Genel Müdürlüğü
Ayşe GÜRAN	Altınokta Körler Derneği, Kırıkkale Şubesi
Emine İSKEFİYELİ	Altınokta Körler Derneği, Trabzon Şubesi
Canan KELEŞ	Altınokta Körler Derneği
Bakiye KILIÇ	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
Av. Gülten YILDIZ KILIÇ	Ankara Barosu
Sinem KORTAY	Türkiye Körler Vakfı
Ülkü KÜÇÜKKURT	Milli Eğitim Bakanlığı, Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü
Birgül MALATYA	Altınokta Körler Derneği
Nurşen ORAKÇI	Başkent Kadın Platformu

GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Gülseren ORHON Vakfı	Anadolu Çağdaş Eğitim
Zübeyde OZANÖZÜ Derneği	Türkiye Aile Planlaması
Hatice ÖZKAN	Sağlık Bakanlığı Gebze Devlet Hastanesi
Ayten SENAL	Altınokta Körler Derneği, Samsun Şubesi
Serap SEVER	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü
M. Emin SEZGİN Genel	Aile ve Sosyal Araştırmalar
Habib SİNCAN	Altınokta Körler Derneği Müdürlüğü
Sibel ŞİMŞEK	Altınokta Körler Derneği
Bilge TARIKAHYA	Oran Soroptimist Kulübü
İnci TUĞ	Oran Soroptimist Kulübü
Gönül TURGUT	Uygar Görme Engelliler

GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Ayşe TOPUZLU	Türkiye Soroptimist Kulüpleri Federasyonu
Muammer UZUNCA	Milli Eğitim Bakanlığı, İlköğretim Genel Müdürlüğü
Zeren ÜNAL	Ankara Soroptimist Kulübü
Döne ÜNLÜSOY	Altınokta Körler Derneği, Fethiye Şubesi
Gülcihan YÜKSEK	Uygar Görme Engelliler
Mizyel ZORLUOĞLU	Oran Soroptimist Kulübü

İSTİHDAM ÇALIŞMA GRUBU

Asiye BAHÇELİOĞLU	Altınokta Körler Derneği, Sakarya Şubesi
Nurhayat BALCI	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Çalışma Genel Müdürlüğü
Gül BAYSAL Başkanı	Türk Anneler Derneği
Fazilet ÇINAR	Ankara Barosu

GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Nurhan ÇULHAOĞLU	Sağlık Bakanlığı Hukuk Müşavirliği, Körler Federasyonu, Altınokta Körler Derneği
Hilal DERİCİ	Türkiye İşverenler Sendikaları Konfederasyonu
Meral DEMİR	Altınokta Körler Derneği, Amasya Şubesi
Azize DİNÇ	Altınokta Körler Derneği, Diyarbakır Şubesi
Niyazi ECE	Altınokta Körler Derneği
Nedret EROĞLU	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürlüğü
Eda GÜNER	Hak-İş Konfederasyonu
Fatma GÜVEN	Altınokta Körler Derneği, Osmaniye Şubesi
Lütfiye KARAASLAN	Özürlüler İdaresi Başkanlığı
Tuğba KAYA	Altınokta Körler Derneği, Samsun Şubesi

GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Canan KELEŞ	Altınokta Körler Derneği, Ankara Şubesi
Bedriye KIRIŞ	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı Primsiz Ödemeler Genel Müdürlüğü
Nevin KIZILÖZ	Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Kadın Komisyonu
Yeter KOÇ	Altınokta Körler Derneği, Sakarya Şubesi
Semiha KUŞ	Altınokta Körler Derneği, Ankara Şubesi
Birgül MALATYA	Altınokta Körler Derneği, Ankara Şubesi
Hacer ÖĞÜTCÜ	Altınokta Körler Derneği, Gaziantep Şubesi
Davut ÖKSÜZ	Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü
Şerife ÖNAL	İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü

GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Aysun PINARBAŞI	Altınokta Körler Derneği, Edirne Şubesi
Nurhan PARLAK ŞAHİN	Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı
Sibel ŞİMŞEK	Altınokta Körler Derneği, Ankara Şubesi
Hilal TOPA	Altınokta Körler Derneği, Osmaniye Şubesi
Hilal TOR	Altınokta Körler Derneği, Osmaniye Şubesi
Necla TOR	Altınokta Körler Derneği, Osmaniye Şubesi
Nuran YARAR	Türk Anneler Derneği
Halime YILDIZ	Altınokta Körler Derneği, Samsun Şubesi
Özge TOMAS YÜKSEL	İçişleri Bakanlığı, İller İdaresi Genel Müdürlüğü

SAĞLIK ÇALIŞMA GRUBU

Esmâ ANILIR	Altınokta Körler Derneği, Bingöl Şubesi
Nadir ÇİMENOVA	Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı Merkezi
Azize DİNÇ	Altınokta Körler Derneği, Diyarbakır Şubesi
Ülfet EROĞLU	Altınokta Körler Derneği Ankara Şubesi
Fatma Ülkü GER	Altınokta Körler Derneği, Fethiye Şubesi
Didem İNCE	Türkiye İstatistik Kurumu
Mehmet KAZKAYASI	Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Kadriye KÖSE	Türkiye Kamu-Sen Sendikası Özürlüler Komisyonu
Akhacca ÖNDER	Altınokta Körler Derneği Manisa Şubesi
Zeliha ÖZDEMİR	Altınokta Körler Derneği, Fethiye Şubesi

GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Hikmet ÖZER	Özürülüler İdaresi Başkanlığı
Ümmü Gülsüm PETEKÇİ	Altınokta Körler Derneği, Gaziantep Şubesi
Gönül SERKAYA	AltınoktaKörler Derneği, Bingöl Şubesi
Zekeriya ŞAHİN	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı SSK Genel Müdürlüğü Kısa Vadeli Sigortalar Daire Başkanlığı
Döne ÜNLÜSOY	Altınokta Körler Derneği, Fethiye Şubesi

SOSYAL YAŞAM ÇALIŞMA GRUBU

Seçil AKAY	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Özürlü Bakım Daire Başkanlığı Sosyal Hizmet Uzmanı
------------	--

GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Arzu ŞENYURT AKDAĞ	Türkiye Emekli Sandığı Avukatı, Ankara Barosu Engelliler Kurulu Üyesi
Şule AKDAĞ	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Nato Yolu Toplum Merkezi
Cenk AKTAN Başkanı.	Türkiye Körler Vakfı Genel
Gürsel ALBAYRAK	Altı Nokta Körler Derneği- Kocaeli Şubesi
Candan BAYRAKTAR	Altınokta Körler Derneği,
Cevriye BAYRAKTAR	Altınokta Körler Derneği İstanbul Şubesi.
Fikriye EVİN	Türk Kadınlar Birliği
Nurşen FANİ	Altınokta Körler Derneği Ankara Şubesi
Av. Beyhan GİRİŞMEN	Ankara Barosu
Nilgün KALMUK	Altınokta Körler Derneği Kayseri Şubesi

GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Ganimet KAYIHAN	Altınokta Körler Derneği.
Ülkü KÖSELER	Emekli Öğretmen
Necla OKUR	Özörlöler İdaresi Başkanlığı
Sema ÖNDER	Altı Nokta Körler Derneği Ankara Şubesi
Nurcan ÖZKAN	Altınokta Körler Derneği Erzurum Şubesi
Nilüfer ŞENSÖZ	Türk Kadınlar Lobisi
Fatim TOPCUBAŞI	Türkiye Körler Federasyonu Yönetim Kurulu Üyesi